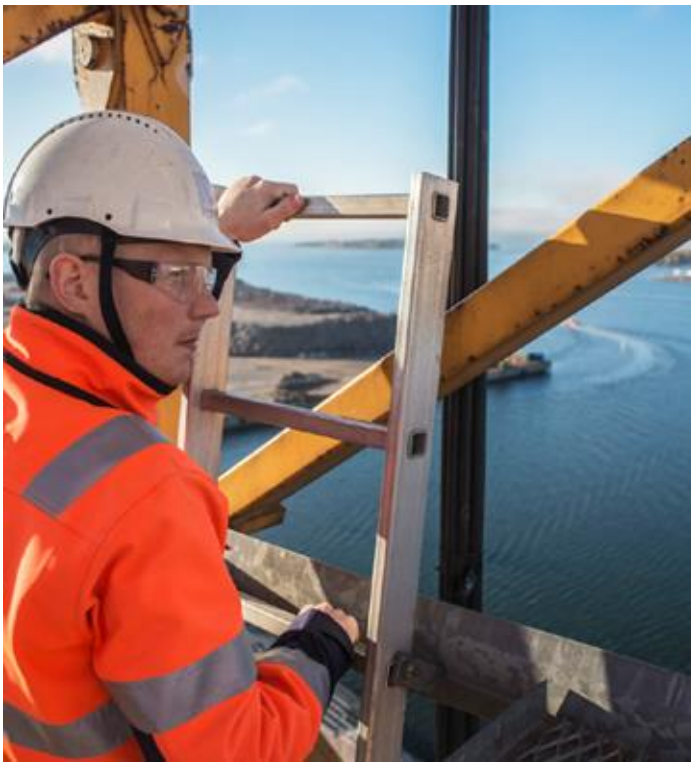
TILINPÄÄTÖSTIEDOTE

1.1.–31.12.2016

Lemminkäinen

Lemminkäisen tilinpäätöstiedote 1.1.–31.12.2016

Loka–joulukuu 2016 (10–12/2015)

- Saadut tilaukset olivat 212,5 milj. euroa (296,0).
- Tilauskanta katsauskauden lopussa oli 1 265,2 milj. euroa (1 180,3).
- Liikevaihto oli 477,3 milj. euroa (528,5).
- Liikevoitto oli 35,0 milj. euroa (18,9), mikä on 7,3 % (3,6) liikevaihdosta. Liikevoitto sisältää 19,4 milj. euroa palautuksia ja 8,3 milj. euroa alennettuja kuluvarauksia liittyen Helsingin hovioikeuden asfalttikartellipäätöksiin sekä 4,9 milj. euroa ydinliiketoimintoihin kuulumattomiin liiketoimintoihin liittyviä alaskirjauksia. Ilman edellä mainittuja eriä liikevoitto olisi 12,5 milj. euroa, mikä on 2,6 % liikevaihdosta.
- Katsauskauden tulos oli 22,9 milj. euroa (9,9).
- Osakekohtainen tulos oli 0,83 (0,33).
- Liiketoiminnan rahavirta oli 38,5 milj. euroa (30,5).
- Omavaraisuusaste katsauskauden lopussa oli 39,5 % (40,6) ja nettovelkaantumisaste 24,3 % (33,6).
- Korollinen nettovelka katsauskauden lopussa oli 81,1 milj. euroa (126,8).

Tammi–joulukuu 2016 (1–12/2015)

- Saadut tilaukset olivat 1 347,2 milj. euroa (1 417,4).
- Liikevaihto oli 1 682,7 milj. euroa (1 879,0).
- Liikevoitto oli 67,6 milj. euroa (37,3), mikä on 4,0 % (2,0) liikevaihdosta. Liikevoitto sisältää 19,4 milj. euroa palautuksia ja 8,0 milj. euroa alennettuja kuluvarauksia liittyen Helsingin hovioikeuden asfalttikartellipäätöksiin sekä 4,9 milj. euroa ydinliiketoimintoihin kuulumattomiin liiketoimintoihin liittyviä alaskirjauksia. Ilman edellä mainittuja eriä oikaistu liikevoitto olisi 45,1 milj. euroa, mikä on 2,7 % liikevaihdosta.
- Katsauskauden tulos oli 38,0 milj. euroa (7,2).
- Osakekohtainen tulos oli 1,27 (-0,15).
- Liiketoiminnan rahavirta oli 131,7 milj. euroa (106,6).
- Lemminkäisen hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että yhtiö jakaisi 31.12.2016 päättyneeltä tilikaudelta osinkoa 0,66 euroa (0,12) osaketta kohti.

Ohjeistus vuodelle 2017

Lemminkäinen arvioi, että vuonna 2017 sen liikevaihto kasvaa vuodesta 2016 (1 682,7 milj. euroa). Liikevoiton (IFRS) vuonna 2017 yhtiö odottaa paranevan 45,1 miljoonasta eurosta, joka vastaa vuoden 2016 operatiivista toimintaa.

Avainluvut, IFRS		10-12/2016	10-12/2015	Muutos	1-12/2016	1-12/2015	Muutos
Liikevaihto	M€	477,3	528,5	-51,2	1 682,7	1 879,0	-196,3
Päällystys	M€	179,3	180,8	-1,5	757,6	796,2	-38,6
Infraprojektit	M€	88,7	99,2	-10,5	317,1	341,4	-24,3
Suomen talonrakentaminen	M€	196,0	176,1	19,9	581,2	537,8	43,4
Venäjän toiminnot	M€	15,2	70,0	-54,8	54,5	136,7	-82,2
Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit	M€	-1,9	2,4	-4,3	-27,7	66,8	-94,5
Liikevoitto	M€	35,0	18,9	16,1	67,6	37,3	30,3
Päällystys	M€	0,6	-2,8	3,4	25,8	19,8	6,0
Infraprojektit	M€	4,3	3,1	1,2	7,6	8,9	-1,3
Suomen talonrakentaminen	M€	10,7	11,4	-0,7	17,2	12,9	4,3
Venäjän toiminnot	M€	-4,4	10,9	-15,3	-3,8	2,9	-6,7
Muut toiminnot	M€	23,9	-3,7	27,6	20,9	-7,2	28,1
Liikevoitto-%	*%*	*7,3*	*3,6*		*4,0*	*2,0*	
Päällystys	*%*	*0,3*	*-1,6*		*3,4*	*2,5*	
Infraprojektit	*%*	*4,9*	*3,1*		*2,4*	*2,6*	
Suomen talonrakentaminen	*%*	*5,4*	*6,5*		*3,0*	*2,4*	
Venäjän toiminnot	*%*	*-29,2*	*15,6*		*-7,0*	*2,1*	
Tulos ennen veroja	M€	30,2	13,7	16,5	49,2	16,7	32,5
Katsauskauden tulos	M€	22,9	9,9	13,0	38,0	7,2	30,8
Katsauskauden osakekohtainen tulos, laimentamaton	€	0,83	0,33	0,50	1,27	-0,15	1,42
Katsauskauden osakekohtainen tulos, laimennettu	€	0,82	0,33	0,49	1,26	-0,15	1,41
Liiketoiminnan rahavirta	M€	38,5	30,5	8,0	131,7	106,6	25,1

Avainluvut, IFRS		31.12.2016	31.12.2015	Muutos 12/16 vs 12/15	30.9.2016	Muutos 12/16 vs 9/16
Tilauskanta	M€	1 265,2	1 180,3	84,9	1 406,6	-141,4
Sidottu pääoma	M€	388,2	474,8	-86,6	394,6	-6,4
Taseen loppusumma	M€	968,0	1 035,5	-67,5	1 156,7	-188,7
Korollinen nettovelka	M€	81,1	126,8	-45,7	82,0	-0,9
Omavaraisuusaste [1)]	%	39,5	40,6		34,3	
Nettovelkaantumisaste [2)]	%	24,3	33,6		23,7	
Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE, liukuva 12 kk	%	11,3	5,3		8,3	

1) Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2016: 35,4 % ja 12/2015: 28,6 %.
2) Nettovelkaantumisaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2016: 38,8 % ja 12/2015: 89,6 %.

Toimitusjohtaja Casimir Lindholm:

”Vuoden 2016 liikevoittomme parani edellisvuodesta”, sanoo toimitusjohtaja Casimir Lindholm. ”Päällystyksessä tuloksemme parani. Suomen talonrakentamisessa asuntomyynti oli vahvaa etenkin jälkimmäisellä vuosipuoliskolla. Infraprojektien liikevoittoa heikensivät alhaisemmat volyymit sekä kateheikennykset yksittäisissä projekteissa Ruotsissa ja Suomessa. Venäjällä tulosta laskivat talonrakentamisen alhaisemmat volyymit. Vuoden 2016 aikana siirsimme Venäjän talonrakentamisen painopisteen omaperusteisesta asuntorakentamisesta neuvottelu-urakointiin.”

”Suurin osa tulosparannuksesta, 27 milj. euroa, tulee palautuksista ja alennetuista kuluvarauksista liittyen Helsingin hovioikeuden lokakuussa 2016 antamiin asfalttikartellipäätöksiin. Päätösten jälkeen olemme päässeet sopimukseen 17 kunnan sekä tammikuussa 2017 Suomen valtion kanssa. Oikeusprosessi voi silti jatkua vielä korkeimmassa oikeudessa niiden 19 kunnan kanssa, joiden kanssa emme ole sopineet.”

”Taloudellinen asemamme kehittyi myönteisesti koko vuoden. Sidottu pääomamme on pienentynyt vuoden aikana 475 milj. eurosta 388 milj. euroon ja korollinen nettovelkamme on laskenut 127 milj. eurosta 81 milj. euroon. Lisäksi pienensimme liikkeellä olevien hybridien määrää 78 milj. euron nimellisarvosta.”

”Tilauskantamme vahvistui edellisvuodesta. Emme kuitenkaan ole onnistuneet kasvattamaan infraprojektien tilauskantaa suunnitellusti. Vuoden 2016 aikana segmentti uudisti toimintamallinsa ja vahvisti paikallisorganisaatiotaan etenkin Ruotsissa. Olemme käynnistäneet toimenpiteitä myös päällystysliiketoiminnan parantamiseksi Ruotsissa.”

”Olemme nyt saaneet päätökseen vuosien 2014–2019 strategiamme ensimmäisen vaiheen, joka oli taseen vahvistaminen. Olemme keventäneet tasettamme, luopuneet ydinliiketoimintaan kuulumattomista liiketoiminnoista sekä maksaneet huomattavan määrän velkojamme takaisin. Jatkamme taseen ja kassavirran hallintaa ja tavoitteenamme on lisätä Suomen talonrakentamisen tontti-investointeja kasvukeskuksiin. Jatkossa keskitymme operatiivisen tehokkuuden parantamiseen kaikissa toiminnoissamme, millä rakennamme pohjan kannattavalle kasvulle.”

Markkinanäkymät

Suomessa rakentamisen kokonaismäärän odotetaan kasvavan hieman vuonna 2017. Asuntorakentamisen ennustetaan laskevan vuodesta 2016, mutta säilyvän hyvällä tasolla. Kysyntä painottuu yhä kasvukeskusten pieniin asuntoihin. Sijoittajamyynnin odotetaan laskevan, mutta kuluttajamyynnin piristymisen jatkuvan. Toimitilarakentamisen ennustetaan pysyvän vakaana yksittäisten suurhankkeiden sekä julkisen sektorin hankkeiden myötä. Korjausrakentamisen odotetaan kasvavan maltillisesti kaupungistumiskehityksen ja julkisen sektorin hankkeiden myötä.

Infrarakentamisen odotetaan kasvavan noin 1,5 % vuonna 2017. Hallituksen kehysriihen infrahankkeita koskevat päätökset parantavat sekä päällystyksen että infraprojektien näkymiä. Valtion suunnittelemien panostusten perusväylänpitoon odotetaan pitävän päällystyksen kysynnän vakaana vuonna 2017. Infraprojektien kysyntää ylläpitävät vaativat hankkeet kasvukeskuksissa sekä teollisuuden investoinnit, mutta kilpailu on kiristynyt.

Norjassa ja Ruotsissa infrarakentamista tukevat valtion monivuotiset liikenneinfran kehitysohjelmat. Molemmissa maissa infrarakentamisen ennustetaan kasvavan vuonna 2017. Kasvukeskusten ympärillä on Ruotsissa ja Norjassa käynnissä tai suunnitteilla mittavia väylä- ja ratahankkeita, mikä lisää infraprojektien kysyntää. Lisäksi erityisesti Norjassa panostetaan energiantuotannon kehittämiseen ja uusimiseen. Julkisen sektorin tieinvestointien odotetaan lisäävän päällystyksen kysyntää molemmissa maissa.

Tanskassa päällystyksen kysynnän ennustetaan laskevan julkisen sektorin vähentäessä investointejaan tieinfrastruktuuriin.

Venäjällä talouskasvu pysynee alhaisella tasolla. Öljyn hinnan vaihtelu heijastuu valuuttakurssiin. Talonrakentamisen neuvottelu-urakoinnissa hintakilpailu on kireää, mutta urakoitsijan luotettavuus on muodostunut kilpailueduksi. Isojen väylien rakentamis- ja korjaustöiden odotetaan ylläpitävän päällystyksen kysyntää.

Baltian maissa infrarakentamisen määrän arvioidaan kääntyvän maltilliseen kasvuun.

Tiedotustilaisuus

Suomenkielinen tiedotustilaisuus analyytikoille ja medialle järjestetään torstaina 9. helmikuuta klo 12.00 Lemminkäisen pääkonttorilla, osoitteessa Salmisaarenaukio 2, Helsinki. Tilinpäätöstiedotteen esittelee Lemminkäisen toimitusjohtaja Casimir Lindholm. Tilaisuuden esitysmateriaali on saatavissa suomeksi ja englanniksi yhtiön verkkosivuilla osoitteessa www.lemminkainen.fi/sijoittajat.

Vuoden 2017 taloudelliset tiedotteet

Vuoden 2017 julkistamisaikataulu on seuraava:

9.2.2017	Tilinpäätöstiedote 2016
Viikko 9	Vuosikertomus 2016
27.4.2017	Osavuosikatsaus 1.1.–31.3.2017
27.7.2017	Puolivuosikatsaus 1.1.–30.6.2017
26.10.2017	Osavuosikatsaus 1.1.–30.9.2017

LEMMINKÄINEN OYJ
Konserniviestintä

Lisätietoja:

Casimir Lindholm, toimitusjohtaja, puh. 02071 53304
Ilkka Salonen, talous- ja rahoitusjohtaja, puh. 02071 53304

Strategia

Strategiakatsaus

Strategiakaudella 2016–2019 Lemminkäinen pyrkii jatkuvasti parantamaan tulostaan ja kasvattamaan omistaja-arvoaan vahvistamalla tasettaan ja kehittämällä operatiivista tehokkuuttaan sekä kasvamalla kannattavasti infraprojekteissa Pohjois-Euroopassa. Yhtiö on siirtymässä taseen vahvistamisesta kilpailukyvyn parantamiseen ja kannattavaan kasvuun.

Vuonna 2016 Lemminkäinen jatkoi taserakenteen vahvistamista sekä pääomatehokkuuden kasvattamista keskittämällä investointeja, panostamalla asuntomyyntiin Suomessa sekä vapauttamalla pääomia. Lisäksi yhtiö uudelleenjärjesteli liiketoimintojensa ja tukitoimintojensa organisaatioita tukeakseen paremmin operatiivisen tehokkuuden parantamista.

Vuonna 2017 Lemminkäinen keskittyy operatiivisen tehokkuuden parantamiseen kaikissa toiminnoissaan sekä tukemaan infraprojektien kannattavaa kasvua etenkin Ruotsissa ja Norjassa.

Taloudellinen tavoite	Tavoitetaso	Toteuma 2016	Toteuma 2015	Toteuma 2014
Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE	Yli 15 % vuoden 2019 lopussa	11,3 [1)]	5,3	4,5
Liikevoittoprosentti	Yli 4 % vuoden 2019 lopussa	4,0 [2)]	2,0	1,8
Omavaraisuusaste	Yli 35 % vuosina 2016-2019	39,5 [3)]	40,6	37,1
Osingonmaksu	Vähintään 40 % tilikauden tuloksesta	40,3 [4)]	38,5	0,0

1) Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE vuonna 2016 olisi 7,7 % ilman 19,4 milj. euroa palautuksia ja 8,0 milj. euroa alennettuja kuluvarauksia liittyen Helsingin hovioikeuden asfalttikartellipäätöksiin sekä 4,9 milj. euroa ydinliiketoimintoihin kuulumattomiin liiketoimintoihin liittyviä alaskirjauksia
2) Liikevoittoprosentti vuonna 2016 olisi 2,7 % ilman 19,4 milj. euroa palautuksia ja 8,0 milj. euroa alennettuja kuluvarauksia liittyen Helsingin hovioikeuden asfalttikartellipäätöksiin sekä 4,9 milj. euroa ydinliiketoimintoihin kuulumattomiin liiketoimintoihin liittyviä alaskirjauksia
3) Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2016: 35,4 %
4) Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle.

Liiketoiminnan kehitys

Liikevaihto

Liikevaihto segmenteittäin		10-12/2016	10-12/2015	Muutos	1-12/2016	1-12/2015	Muutos
Päällystys	M€	179,3	180,8	-1,5	757,6	796,2	-38,6
Infraprojektit	M€	88,7	99,2	-10,5	317,1	341,4	-24,3
Suomen talonrakentaminen	M€	196,0	176,1	19,9	581,2	537,8	43,4
Venäjän toiminnot	M€	15,2	70,0	-54,8	54,5	136,7	-82,2
Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit	M€	-1,9	2,4	-4,3	-27,7	66,8	-94,5
Konserni, yhteensä	M€	477,3	528,5	-51,2	1 682,7	1 879,0	-196,3

Loka-joulukuu 2016 (10-12/2015)

Konsernin liikevaihto oli 477,3 milj. euroa (528,5). Liikevaihdosta 69 % (61) tuli Suomesta, 21 % (20) Skandinaviasta, 3 % (13) Venäjältä ja 7 % (6) muista maista. Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli 1,8 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Päällystyksessä liikevaihto oli vertailukauden tasolla. Alhaisemmat volyymit insinöörirakentamisessa Suomessa laskivat infraprojektien liikevaihtoa. Suomen talonrakentamisessa liikevaihto kasvoi pääkaupunkiseudulla, jossa valmistui vertailukautta enemmän omaperusteisia asuntoja. Venäjällä alhaisemmat talonrakentamisen volyymit laskivat liikevaihtoa. Segmentin vertailukausi sisälsi omaperusteisen Tapiola 2 -asuntokohteen valmistumisen.

Tammi-joulukuu 2016 (1-12/2015)

Konsernin liikevaihto oli 1 682,7 milj. euroa (1 879,0). Liikevaihdosta 67 % (60) tuli Suomesta, 23 % (27) Skandinaviasta, 3 % (7) Venäjältä ja 7 % (6) muista maista. Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli -13,3 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Päällystyksen vertailukauden luku sisältää myydyn Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan. Infraprojektien liikevaihtoa laski vertailukautta alhaisemmat volyymit maa- ja insinöörirakentamisessa Suomessa. Suomen talonrakentamisen liikevaihtoa nostivat pääasiassa toimitilarakentamisen kasvaneet volyymit. Venäjällä alhaisemmat talonrakentamisen volyymit laskivat liikevaihtoa. Vuoden 2016 aikana Lemminkäinen on siirtänyt Venäjän talonrakentamisen painopisteen omaperusteisesta asuntorakentamisesta neuvottelu-urakointiin. Muiden toimintojen vertailukauden luku sisältää Ruotsin talonrakentamisen liiketoiminnan, jonka yhtiö myi syyskuussa 2015.

Liikevoitto

Liikevoitto segmenteittäin		10-12/2016	10-12/2015	Muutos	1-12/2016	1-12/2015	Muutos
Päällystys	M€	0,6	-2,8	3,4	25,8	19,8	6,0
Infraprojektit	M€	4,3	3,1	1,2	7,6	8,9	-1,3
Suomen talonrakentaminen	M€	10,7	11,4	-0,7	17,2	12,9	4,3
Venäjän toiminnot	M€	-4,4	10,9	-15,3	-3,8	2,9	-6,7
Segmentit, yhteensä	M€	11,1	22,6	-11,5	46,7	44,5	2,2
Muut toiminnot	M€	23,9	-3,7	27,6	20,9	-7,2	28,1
Konserni, yhteensä	M€	35,0	18,9	16,1	67,6	37,3	30,3

Liikevoitto-% segmenteittäin		10-12/2016	10-12/2015	1-12/2016	1-12/2015
Päällystys	%	0,3	-1,6	3,4	2,5
Infraprojektit	%	4,9	3,1	2,4	2,6
Suomen talonrakentaminen	%	5,4	6,5	3,0	2,4
Venäjän toiminnot	%	-29,2	15,6	-7,0	2,1
Konserni, yhteensä	%	7,3	3,6	4,0	2,0

Loka-joulukuu 2016 (10-12/2015)

Konsernin liikevoitto oli 35,0 milj. euroa (18,9). Liikevoittoprosentti oli 7,3 (3,6). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevoittoon oli 0,7 milj. euroa vertailukauteen nähden. Liikevoitto sisältää 19,4 milj. euroa palautuksia ja 8,3 milj. euroa alennettuja kuluvarauksia liittyen Helsingin hovioikeuden asfalttikartellipäätöksiin sekä 4,9 milj. euroa ydinliiketoimintoihin kuulumattomiin liiketoimintoihin liittyviä alaskirjauksia. Ilman edellä mainittuja eriä liikevoitto olisi 12,5 milj. euroa, mikä on 2,6 % liikevaihdosta.

Liikevoitto parani päällystyksessä ja infraprojekteissa. Päällystyksessä yhtiön kehitystoimenpiteet päällystystoiminnan parantamiseksi Norjassa etenevät suunnitellusti. Infraprojektien liikevoittoa tuki suurten projektien tulosparannukset Suomessa. Suomen talonrakentamisen liikevoitto heikkeni pääkaupunkiseudun ulkopuolella, jossa valmistui vertailukautta vähemmän omaperusteisia asuntoja. Venäjän toiminnoissa talonrakentamisen alhaisemmat volyymit heikensivät liikevoittoa, sillä vertailukausi sisälsi omaperusteisen Tapiola 2 -asuntokohteen valmistumisen. Lisäksi segmentin Q4/2016-tulosta rasitti myös alaskirjaus liittyen Lemminkäisen ainoaan tonttiin Venäjällä.

Muiden toimintojen liikevoitto sisältää yllämainitut asfalttikartelliin liittyvät palautukset ja alennetut kuluvaraukset.

Tammi-joulukuu 2016 (1-12/2015)

Konsernin liikevoitto oli 67,6 milj. euroa (37,3). Liikevoittoprosentti oli 4,0 (2,0). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevoittoon oli 0,3 milj. euroa vertailukauteen nähden. Liikevoitto sisältää 19,4 milj. euroa palautuksia ja 8,0 milj. euroa alennettuja kuluvarauksia liittyen Helsingin hovioikeuden asfalttikartellipäätöksiin sekä 4,9 milj. euroa ydinliiketoimintoihin kuulumattomiin liiketoimintoihin liittyviä alaskirjauksia. Ilman edellä mainittuja eriä oikaistu liikevoitto olisi 45,1 milj. euroa, mikä on 2,7 % liikevaihdosta.

Liikevoitto parani päällystyksessä ja Suomen talonrakentamisessa. Päällystyksen liikevoitto parani vertailukaudesta Norjassa sekä kiviainesliiketoiminnossa. Suomen talonrakentamisen tulosta tukivat pääosin toimitilarakentamisen kasvaneet volyymit sekä omaperusteisen asuntorakentamisen kateparannukset erityisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Infraprojektien liikevoittoa heikensivät alhaisemmat volyymit sekä kateheikennykset yksittäisissä projekteissa Ruotsissa ja yksittäisissä maarakentamisen projekteissa Suomessa. Venäjän toiminnoissa talonrakentamisen alhaisemmat volyymit heikensivät liikevoittoa. Lisäksi segmentin tulosta rasitti yllämainittu alaskirjaus.

Muiden toimintojen liikevoitto sisältää yllämainitut asfalttikartelliin liittyvät palautukset ja alennetut kuluvaraukset.

Tilauskanta

Tilauskanta ja saadut tilaukset

		Tilauskanta kauden lopussa			Katsauskaudella saadut tilaukset					
		31.12.2016	31.12.2015	Muutos	10-12/ 2016	10-12/ 2015	Muutos	1-12/ 2016	1-12/ 2015 [1)]	Muutos
Päällystys	M€	248,4	180,3	68,1	62,8	65,5	-2,7	555,2	500,3	54,9
Infraprojektit	M€	216,9	232,5	-15,6	43,2	16,7	26,5	229,1	231,8	-2,7
Suomen talonrakentaminen	M€	698,2	760,6	-62,4	94,2	210,7	-116,5	422,1	569,2	-147,1
Venäjän toiminnot	M€	101,7	7,0	94,7	12,3	3,1	9,2	140,9	22,8	118,1
Muut toiminnot	M€								93,3	-93,3
Konserni yhteensä	M€	1 265,2	1 180,3	84,9	212,5	296,0	-83,5	1 347,2	1 417,4	-70,2
josta myymätön osuus	M€	105,7	156,1	-50,4						

1) Luku sisältää Ruotsin talonrakentamisen sekä Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan, jotka yhtiö myi Q3/2015.

Vuoden lopussa konsernin tilauskanta oli 1 265,2 milj. euroa (1 180,3). Uusien tilausten määrä loka-joulukuussa oli 212,5 milj. euroa (296,0) ja tammi-joulukuussa 1 347,2 milj. euroa (1 417,4). Muiden toimintojen 1-12/2015 saadut tilaukset sisältävät syyskuussa 2015 myydyn Ruotsin talonrakentamisen saadut tilaukset, 93,3 milj. euroa.

Päällystyksessä tilauskanta kasvoi vuodentakaisesta. Infraprojektien uudet tilaukset sisältävät sopimuksen Tukholman uudelle asuinalueelle rakennettavasta kaupunki-infrasta sekä maanalaisen pysäköintilaitoksen rakentamisen Seinäjoelle. Suomen talonrakentamisen saadut tilaukset sisältävät kymmenen uuden omaperusteisen asuntokohteen aloitukset. Venäjän toimintojen saadut tilaukset sisältävät toimitilarakennuksen rakentamisen Pietariin.

Tase, rahoitus ja rahavirta

Tase ja rahoitus		31.12.2016	31.12.2015	Muutos 12/16 vs 12/15	30.9.2016	Muutos 12/16 vs 9/16
Taseen tunnusluvut						
Omavaraisuusaste [1)]	%	39,5	40,6		34,3	
Nettovelkaantumisaste [2)]	%	24,3	33,6		23,7	
Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE, liukuva 12 kk	%	11,3	5,3		8,3	
Sijoitettu pääoma	M€	546,2	632,3	-86,1	620,2	-74,0
Sidottu pääoma	M€	388,2	474,8	-86,6	394,6	-6,4
Nettokäyttöpääoma	M€	187,8	258,7	-70,9	188,8	-1,0
Rahoitusasema ja likviditeetti						
Korollinen velka	M€	212,5	254,7	-42,2	273,7	-61,2
josta pitkäaikaista velkaa	M€	119,6	123,1	-3,5	118,2	1,4
josta lyhytaikaista velkaa	M€	92,9	131,6	-38,7	155,6	-62,7
Likvidit varat	M€	131,4	127,9	3,5	191,8	-60,4
Korollinen nettovelka	M€	81,1	126,8	-45,7	82,0	-0,9
Sitovia luottolimiittejä, nostettavissa	M€	185,0	185,0	0	185,0	0
Tililimiittisopimuksia, nostettavissa	M€	12,4	12,3	0,1	12,5	-0,1

1) Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2016: 35,4 % ja 12/2015: 28,6 %.
2) Nettovelkaantumisaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2016: 38,8 % ja 12/2015: 89,6 %.

Taseen loppusumma 31.12.2016 oli 968,0 milj. euroa (1 035,5), josta oman pääoman määrä oli 333,7 milj. euroa (377,6). Oma pääoma sisältää 34,8 milj. euroa (111,6) hybridilainaa. Q4/2016 aikana yhtiö toteutti hybridilainansa osittaisen takaisinoston ostamalla velkakirjoja takaisin yhteensä 34,8 miljoonan euron nimellisarvosta liikkeessä olleesta 70 miljoonan euron lainasta. Yhtiöllä on oikeus lunastaa takaisin loppuosa, 35,2 miljoonaa euroa, vuonna 2014 liikkeeseen lasketusta hybridilainasta aikaisintaan maaliskuussa 2018. Yhtiö lunasti Q1/2016 aikana vuonna 2012 liikkeeseen laskemansa hybridilainan jäljellä olleen nimellisarvoltaan 42,9 milj. euron pääoman. Molemmat transaktiot vaikuttivat omavaraisuusasteeseen ja nettovelkaantumisasteeseen

Konsernin sidottu pääoma 31.12.2016 oli 388,2 milj. euroa (474,8). Muutos edellisvuoteen johtuu pääasiassa nettokäyttöpääoman pienenemisestä. Nettokäyttöpääoma kauden lopussa oli 187,8 milj. euroa (258,7). Nettokäyttöpääomaa pienensivät pääosin asuntomyynti Suomessa ja Venäjällä.

Korollinen velka vuoden lopussa oli 212,5 milj. euroa (254,7) ja korollinen nettovelka 81,1 milj. euroa (126,8). Pitkäaikaisen korollisen velan osuus lainasalkussa kauden lopussa oli 56,3 % (48,3). Likvidit varat olivat 131,4 milj. euroa (127,9). Yhtiön korollisesta velasta 99,7 milj. euroa (99,7) oli joukkovelkakirjalainoja, 80,7 milj. euroa (104,1) vaihto-omaisuusyhtiöiden

velkoja, 31,0 milj. euroa (34,8) rahoitusleasingvelkoja ja 1,1 milj. euroa (3,0) muita rahoitusvelkoja. Yritystodistuksia ei ollut käytössä vuoden 2016 lopussa (13,1). Lisäksi yhtiöllä oli kauden päättyessä nostettavissa olevia sitovia luottolimiittejä 185,0 milj. euroa (185,0) ja tililimiittisopimuksia 12,4 milj. euroa (12,3). Lainasalkusta 66 % (55) oli sidottu kiinteään korkoon. Tarkasteltuaan pääomarakennettaan joulukuussa 2016 Lemminkäinen irtisanoi luottolimiitistään 75 milj. euron osan, jota ei enää tarvittu.

Nettorahoituskulut olivat loka–joulukuussa 4,8 milj. euroa (5,1) ja tammi–joulukuussa 18,4 milj. euroa (20,6). Rahoituskuluja pienensivät vertailukautta alhaisemmat valuuttasuojauskustannukset. Hybridilainojen korkokuluja ei kirjata tuloslaskelman rahoituskuluihin, vaan niiden vaikutus näkyy osakekohtaisessa tuloksessa sekä omassa pääomassa.

Liiketoiminnan rahavirta oli loka–joulukuussa 38,5 milj. euroa (30,5) ja tammi–joulukuussa 131,7 milj. euroa (106,6). Liiketoiminnan rahavirtaa tuki pääosin Suomen talonrakentamisen asuntomyynti.

Yhtiö on onnistunut vahvistamaan taloudellista asemaansa. Yhtiö jatkaa taseen ja kassavirran hallintaa ja sen tavoitteena on lisätä Suomen talonrakentamisen tontti-investointeja kasvukeskuksiin. Lisäksi yhtiö aloitti kymmenen uuden omaperusteisen asuntokohteen rakentamisen vuoden viimeisellä neljänneksellä.

Liiketoimintasegmentit

Raportointirakenteen muutos vuonna 2017

1.1.2017 alkaen päällystys-liiketoimintasegmentin Baltian toiminnot siirrettiin infraprojektit-liiketoimintasegmenttiin.

Vuoden 2017 alusta päällystys-liiketoimintasegmentti sisältää päällystys- ja kiviainesliiketoiminnat Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Infraprojektit-liiketoimintasegmentti sisältää kallio- sekä maa- ja insinöörirakentamisen Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa sekä infrarakentamisen Baltian maissa. Raportoitavat liiketoimintasegmentit säilyvät muuttumattomina: päällystys, infraprojektit, Suomen talonrakentaminen ja Venäjän toiminnot.

Yhtiö julkistaa uuden raportointirakenteen mukaiset pro forma -luvut vuodelta 2016 vuoden 2017 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana.

Päällystys

Toimintaympäristö

Valtion panostukset perusväylänpitoon lisäsivät päällystyksen kysyntää Suomessa. Ruotsissa markkinatilanne oli hyvä, ja Norjassa valtion investointien taso vakiintui. Tanskassa hintakilpailu lisääntyi. Baltiassa markkinatilanne säilyi ennallaan.

Päällystyksen avainluvut		10-12/2016	10-12/2015	Muutos	1-12/2016	1-12/2015[2)]	Muutos
Liikevaihto	M€	179,3	180,8	-1,5	757,6	796,2	-38,6
Liikevoitto	M€	0,6	-2,8	3,4	25,8	19,8	6,0
% liikevaihdosta	*%*	*0,3*	*-1,6*		*3,4*	*2,5*	
Saadut tilaukset	M€	62,8	65,5	-2,7	555,2	500,3	54,9
Tilauskanta [1)]	M€	248,4	180,3	68,1	248,4	180,3	68,1
Sidottu pääoma [1)]	M€	209,2	227,6	-18,4	209,2	227,6	-18,4

1) kauden lopussa
2) Luvut sisältävät Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan, jonka yhtiö myi Q3/2015.

Loka-joulukuu 2016 (10-12/2015)

Liikevaihto loka-joulukuussa oli 179,3 milj. euroa (180,8), josta 40 % (36) tuli Suomesta, 44 % (50) Skandinaviasta ja 16 % (14) Baltian maista. Liikevaihto oli vertailukauden tasolla. Liikevoitto oli 0,6 milj. euroa (-2,8). Kehitystoimenpiteet päällystystoiminnan parantamiseksi Norjassa etenevät suunnitellusti. Operatiiviset haasteet Ruotsissa jatkuivat.

Saadut tilaukset loka-joulukuussa olivat 62,8 milj. euroa (65,5). Tilauskanta katsauskauden lopussa oli 248,4 milj. euroa (180,3).

Tammi-joulukuu 2016 (1-12/2015)

Liikevaihto tammi-joulukuussa oli 757,6 milj. euroa (796,2), josta 45 % (39) tuli Suomesta, 41 % (48) Skandinaviasta ja 14 % (13) Baltian maista. Liikevoitto oli 25,8 milj. euroa (19,8). Päällystyksen vertailukauden luvut sisältävät myydyn Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan. Liikevoitto parani vertailukaudesta Norjassa sekä kiviainesliiketoiminnassa. Yhtiö on tunnistanut Ruotsissa operatiivisia haasteita ja käynnistänyt toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi. Sidottu pääoma oli vuoden lopussa 209,2 milj. euroa (227,6).

Myydyn ja levitetyn asfaltin määrä tammi-joulukuussa oli 6,9 milj. tonnia (6,5). Luvut sisältävät päällystystoiminnan Venäjällä.

Infraprojektit

Toimintaympäristö

Kaupungistuminen, teollisuuden investoinnit sekä investoinnit energiainfrastruktuuriin lisäsivät vaativan infrarakentamisen kysyntää. Etenkin Ruotsissa ja Norjassa markkina oli vahva, ja maissa on käynnissä tai suunnitteilla useita suuria infrahankkeita. Suomessa rakentamista tukivat infrarakentamisen hankkeet kasvukeskuksissa. Baltian maissa markkinatilanne oli vakaa.

Infraprojektien avainluvut		10-12/2016	10-12/2015	Muutos	1-12/2016	1-12/2015	Muutos
Liikevaihto	M€	88,7	99,2	-10,5	317,1	341,4	-24,3
Liikevoitto	M€	4,3	3,1	1,2	7,6	8,9	-1,3
% liikevaihdosta	*%*	*4,9*	*3,1*		*2,4*	*2,6*	
Saadut tilaukset	M€	43,2	16,7	26,5	229,1	231,8	-2,7
Tilauskanta [1)]	M€	216,9	232,5	-15,6	216,9	232,5	-15,6
Sidottu pääoma [1)]	M€	10,1	4,8	5,3	10,1	4,8	5,3

1) kauden lopussa

Loka-joulukuu 2016 (10-12/2015)

Liikevaihto loka-joulukuussa oli 88,7 milj. euroa (99,2), josta 70 % (76) tuli Suomesta, 27 % (16) Skandinaviasta ja 3 % (8) Baltian maista ja muista maista. Liikevaihtoa laskivat vertailukautta alhaisemmat volyymit insinöörirakentamisessa Suomessa. Liikevoitto oli 4,3 milj. euroa (3,1). Liikevoittoa paransivat suurten projektien tulosparannukset Suomessa.

Saadut tilaukset loka-joulukuussa olivat 43,2 milj. euroa (16,7). Uudet tilaukset sisältävät sopimuksen Tukholman uudelle asuinalueelle rakennettavasta kaupunki-infrasta sekä maanalaisen pysäköintilaitoksen rakentamisen Seinäjoelle. Tilauskanta katsauskauden lopussa oli 216,9 milj. euroa (232,5).

Tammi-joulukuu 2016 (1-12/2015)

Liikevaihto tammi-joulukuussa oli 317,1 milj. euroa (341,4), josta 76 % (79) tuli Suomesta, 21 % (14) Skandinaviasta ja 3 % (7) Baltian maista ja muista maista. Liikevaihtoa laskivat vertailukautta alhaisemmat volyymit maa- ja insinöörirakentamisessa Suomessa. Liikevoitto oli 7,6 milj. euroa (8,9). Liikevoittoa heikensivät alhaisemmat volyymit sekä kateheikennykset yksittäisissä projekteissa Ruotsissa ja yksittäisissä maarakentamisen projekteissa Suomessa. Sidottu pääoma oli vuoden lopussa 10,1 milj. euroa (4,8).

Suomen talonrakentaminen

Toimintaympäristö

Talonrakentamisen kokonaismarkkinatilanne oli vakaa. Asuntotuotanto oli edelleen vilkasta, ja kysyntä painottui pieniin asuntoihin kasvukeskuksissa. Sijoittajien aktiivisuus markkinoilla laski, mutta kuluttajamyynti piristyi. Toimitilarakentamista ylläpitivät yksittäiset suurhankkeet sekä julkisen sektorin hankkeet.

Suomen talonrakentaminen avainluvut		10-12/2016	10-12/2015	Muutos	1-12/2016	1-12/2015	Muutos
Liikevaihto	M€	196,0	176,1	19,9	581,2	537,8	43,4
Liikevoitto	M€	10,7	11,4	-0,7	17,2	12,9	4,3
% liikevaihdosta	*%*	*5,4*	*6,5*		*3,0*	*2,4*	
Saadut tilaukset	M€	94,2	210,7	-116,5	422,1	569,2	-147,1
Tilauskanta [1)]	M€	698,2	760,6	-62,4	698,2	760,6	-62,4
Sidottu pääoma [1)]	M€	215,8	274,8	-59,0	215,8	274,8	-59,0

1) kauden lopussa

Loka-joulukuu 2016 (10-12/2015)

Liikevaihto loka-joulukuussa oli 196,0 milj. euroa (176,1). Liikevoitto oli 10,7 milj. euroa (11,4). Liikevaihto ja liikevoitto kasvoivat pääkaupunkiseudulla, jossa valmistui vertailukautta enemmän omaperusteisia asuntoja. Liikevaihto ja liikevoitto heikkenivät pääkaupunkiseudun ulkopuolella, jossa valmistui vertailukautta vähemmän omaperusteisia asuntoja. Katsauskaudella valmistui seitsemän omaperusteista asuntokohdetta, yhteensä 300 asuntoa (355).

Saadut tilaukset loka-joulukuussa olivat 94,2 milj. euroa (210,7), ja ne sisältävät kymmenen uuden omaperusteisen asuntokohteen aloitukset. Tilauskanta katsauskauden lopussa oli 698,2 milj. euroa (760,6).

Tammi-joulukuu 2016 (1-12/2015)

Liikevaihto tammi-joulukuussa oli 581,2 milj. euroa (537,8). Liikevaihto parani sekä pääkaupunkiseudulla että muualla Suomessa. Liikevoitto oli 17,2 milj. euroa (12,9). Liikevaihtoa ja liikevoittoa paransivat pääosin toimitilarakentamisen kasvaneet volyymit. Liikevoittoa paransi myös etenkin omaperusteisen asuntorakentamisen kateparannukset pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Asuntomyynti oli hyvällä tasolla: 1 002 (817) myytyä asuntoa vuonna 2016. Vuoden 2015 tulos sisältää mm. ei-strategisten tonttien myynnit ja takuukorjauksiin liittyviä varauksia, yhteensä 5 milj. euroa.

Vuoden lopussa valmiiden myymättömien asuntojen määrä oli 185 asuntoa (283). Asuntomyynti, ydinliiketoimintaan kuulumattomien omaisuuserien myynti sekä pääoman tehokkuuden parantaminen ovat pienentäneet liiketoimintaan sidotun pääoman määrää, joka oli katsauskauden lopussa 215,8 milj. euroa (274,8). Tulevaisuudessa yhtiön tavoitteena on lisätä tontti-investointeja kasvukeskuksiin.

Vuonna 2017 omaperusteisia kohteita valmistuu vuotta 2016 enemmän. Valtaosa niistä valmistuu vuoden jälkimmäisellä vuosipuoliskolla.

Lemminkäisen asuntotuotanto (omaperusteinen ja neuvottelu-urakointi)		10-12/2016	10-12/2015	Muutos	1-12/2016	1-12/2015	Muutos
Aloitukset	kpl	401	634	-233	1 106	1 253	-147
joista omaperusteisia	kpl	401	321	80	871	693	178
Valmistuneet	kpl	577	493	84	1 042	1 236	-194
joista omaperusteisia	kpl	300	355	-55	664	859	-195
Myydyt	kpl	379	570	-191	1 234	1 377	-143
joista omaperusteisia	kpl	379	257	122	1 002	817	185
Sijoittajamyynti	*%*	*12*	*65*		*31*	*51*	
Rakenteilla [1)]	kpl	1 482	1 388	94	1 482	1 388	94
joista myymättömiä [1)]	kpl	433	464	-31	433	464	-31
Valmiit myymättömät [1)]	kpl	185	283	-98	185	283	-98
Tonttivarannon tasearvo [1)]	M€	94,0	105,3	-11,3	94,0	105,3	-11,3
Aloitukset, kilpailu-urakointi	kpl	0	139	-139	312	542	-230

1) kauden lopussa

Venäjän toiminnot

Toimintaympäristö

Venäjällä talouskasvu on alhaisella tasolla. Talonrakentamisen neuvottelu-urakoinnissa urakoitsijan luotettavuus on muodostunut kilpailueduksi. Suurten väylien rakennus- ja korjaushankkeet ylläpitivät päällystyksen kysyntää.

Venäjän toimintojen avainluvut		10-12/2016	10-12/2015	Muutos	1-12/2016	1-12/2015	Muutos
Liikevaihto	M€	15,2	70,0	-54,8	54,5	136,7	-82,2
Liikevoitto	M€	-4,4	10,9	-15,3	-3,8	2,9	-6,7
% liikevaihdosta	*%*	*-29,2*	*15,6*		*-7,0*	*2,1*	
Saadut tilaukset	M€	12,3	3,1	9,2	140,9	22,8	118,1
Tilauskanta [1)]	M€	101,7	7,0	94,7	101,7	7,0	94,7
Sidottu pääoma [1)]	M€	23,7	35,0	-11,3	23,7	35,0	-11,3

1) kauden lopussa

Loka-joulukuu 2016 (10-12/2015)

Liikevaihto loka-joulukuussa oli 15,2 milj. euroa (70,0) ja liikevoitto -4,4 milj. euroa (10,9). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli 0,8 milj. euroa ja liikevoittoon 0,5 milj. euroa.

Liikevaihtoa ja liikevoittoa laskivat talonrakentamisen alhaisemmat volyymit, sillä vertailukausi sisälsi omaperusteisen Tapiola 2 -asuntokohteen valmistumisen. Lisäksi tulosta rasitti alaskirjaus liittyen Lemminkäisen ainoaan tonttiin Venäjällä. Q4/2016 aikana myytiin 1 (50) omaperusteinen asunto.

Saadut tilaukset loka-joulukuussa olivat 12,3 miljoonaa euroa (3,1). Uudet tilaukset sisältävät toimitilarakennuksen rakentamisen Pietariin. Tilauskanta katsauskauden lopussa oli 101,7 milj. euroa (7,0).

Tammi-joulukuu 2016 (1-12/2015)

Liikevaihto tammi-joulukuussa oli 54,5 milj. euroa (136,7) ja liikevoitto -3,8 milj. euroa (2,9). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli -4,9 milj. euroa ja liikevoittoon 0,3 milj. euroa.

Liikevaihtoa ja liikevoittoa laskivat talonrakentamisen alhaisemmat volyymit. Lemminkäinen ei ole strategiansa mukaisesti käynnistänyt uusia omaperusteisia asuntokohteita Venäjällä, vaan keskittyy talonrakentamisessa neuvottelu-urakointiin. Lisäksi segmentin liikevoittoa heikensi yllä mainittu alaskirjaus. Liikevaihto ja liikevoitto paranivat vertailukaudesta päällystyksessä. Vuoden 2015 liikevoittoa heikensi 12,9 milj. euron alaskirjaus liittyen yhtiön päätökseen luopua suunnitteilla olleesta Ilmatar-hankkeesta.

Katsauskauden lopussa oli myymättä 2 (51) omaperusteista asuntoa. Sidottu pääoma oli vuoden lopussa 23,7 milj. euroa (35,0).

Lemminkäisen omaperusteinen asuntotuotanto		10-12/2016	10-12/2015	Muutos	1-12/2016	1-12/2015	Muutos
Aloitukset	kpl	0	0	0	0	0	0
Valmistuneet	kpl	0	418	-418	0	418	-418
Myydyt	kpl	1	50	-49	49	384	-335
Rakenteilla [1)]	kpl	0	0	0	0	0	0
joista myymättömiä [1)]	kpl	0	0	0	0	0	0
Valmiit myymättömät [1)]	kpl	2	51	-49	2	51	-49

1) kauden lopussa

Investoinnit

Bruttoinvestoinnit vuonna 2016 olivat 20,8 milj. euroa (10,3), mikä oli 1,2 % (0,6) yhtiön liikevaihdosta. Lemminkäisen investoinnit ovat pääosin päällystys- ja infraprojektit-segmenttien korvausinvestointeja.

Henkilöstö

Lemminkäisen palveluksessa oli vuoden lopussa 4 244 henkilöä (4 059) eli 185 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin. Yli puolet henkilöstöstä työskentelee Suomessa. Liiketoimintasegmenteistä henkilöstömäärä kasvoi eniten Suomen talonrakentamisessa, jossa liiketoiminnan volyymit ovat kasvaneet. Infraprojektien organisaatiota on vahvistettu tukemaan segmentin kasvutavoitteita. Päällystystoiminnan kausiluonteisuus näkyy henkilöstömäärän laskuna syyskuun lopusta. Katsauskauden henkilöstöstä 1 947 (1 845) oli toimihenkilöitä ja 2 297 (2 214) oli työntekijöitä.

Henkilöstö segmenteittäin		31.12.2016	31.12.2015	Muutos 12/16 vs 12/15	30.9.2016	Muutos 12/16 vs 9/16
Päällystys	hlöä	1 996	2 010	-14	3 053	-1 057
Infraprojektit	hlöä	628	577	51	640	-12
Suomen talonrakentaminen	hlöä	1 048	947	101	1 034	14
Venäjän toiminnot	hlöä	425	405	20	453	-28
Emoyhtiö ja muut	hlöä	147	120	27	148	-1
Konserni, yhteensä	hlöä	4 244	4 059	185	5 328	-1 084

Henkilöstö maittain		31.12.2016	31.12.2015	Muutos 12/16 vs 12/15	30.9.2016	Muutos 12/16 vs 9/16
Suomi	hlöä	2 349	2 204	145	2 996	-647
Ruotsi, Norja, Tanska	hlöä	829	804	25	1,077	-248
Baltian maat	hlöä	632	625	7	793	-161
Venäjä	hlöä	425	405	20	453	-28
Muut maat	hlöä	9	21	-12	9	0
Konserni, yhteensä	hlöä	4 244	4 059	185	5 328	-1 084

Muutokset johtoryhmässä

Lemminkäisen johtoryhmään nimitettiin kaksi uutta jäsentä 1.11.2016 alkaen. Sari Inkilä nimitettiin konsernin strategia-, kehitys ja ICT-johtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi. Jan Gustafsson nimitettiin konsernin henkilöstöjohtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi. Henkilöstöjohtaja ja johtoryhmän jäsen Tania Jarrett jätti yhtiön sekä paikkansa konsernin johtoryhmän jäsenenä 1.11.2016.

Työturvallisuus ja ympäristö

Lemminkäisen työturvallisuustoimenpiteiden tavoitteena on luoda turvallinen työympäristö kaikille työntekijöille ja alihankkijoille. Lemminkäinen on sitoutunut Rakennusteollisuus RT ry:n yhteisiin työturvallisuusperiaatteisiin, joiden tavoitteena on vauhdittaa rakennusalan etenemistä kohti nolla tapaturmaa -päämäärää. Yhtiö seuraa kuukausittain tapaturmataajuuden kehittymistä ja tekee toimenpidesuunnitelmia sen pohjalta. Vuonna 2016 Lemminkäisen oman henkilöstön tapaturmataajuus oli 8,6 (7,2) (yli 1 vrk poissaoloon johtaneiden tapaturmien lukumäärä / miljoona työtuntia). Yhtiö seuraa myös aliurakoitsijoiden tapaturmataajuutta.

Suurin osa Lemminkäisen ympäristövaikutuksista tulee päällystyksen ja kiviaineksen tuotantoprosesseista. Lemminkäinen pienentää toimintansa ympäristövaikutuksia mm. kehittämällä tuotantoteknologiaa ja prosessien tehokkuutta. Yhtiön tavoitteena on myös lisätä uusioasfaltin käyttöä asfaltintuotannossaan 25 prosenttiin raaka-aineiden osuudesta. Vuonna 2016 asfaltintuotannon raaka-aineista 15 % oli kierrätysmateriaalia. Vanhan asfaltin bitumin ja kiviainesten uusiokäyttö vähentää hiilidioksidipäästöjä.

Vuonna 2016 Lemminkäinen uudisti yritysvastuuorganisaatiotaan parantaakseen yhteistyötä ja parhaiden käytäntöjen jakamista maiden välillä. Yhtiö jatkoi myös energiankulutuksen seurannan kehittämistä. Lisäksi Suomessa allekirjoitettiin Elinkeinoelämän energiatehokkuussopimus, jossa Lemminkäinen sitoutuu vähentämään energiankulutustaan 7,5 % vuoteen 2025 mennessä.

Lemminkäisen yritysvastuusta kerrotaan tarkemmin yhtiön yritysvastuukatsauksessa ja verkkosivuilla.

Tutkimus ja kehitystoiminta

Lemminkäisen liiketoimintasegmentit vastaavat omasta tutkimus- ja kehitystoiminnastaan. Vuonna 2016 tutkimus- ja kehitystoiminnan painopisteinä olivat tuotantoteknologioiden ja energiatehokkuuden sekä operatiivisen tehokkuuden parantaminen. Lisäksi yhtiö toteutti toimenpiteitä tukeakseen digitaalisuuden hyödyntämistä toiminnoissaan. Lemminkäisellä on kaikissa toimintamaissaan päällystealan laboratorio, joka keskittyy päällystyksen tutkimus- ja kehitystyöhön. Lemminkäisen Keskuslaboratorio sijaitsee Suomessa. Vuonna 2016 kuluksi kirjatut konsernin tutkimus- ja kehittämismenot olivat noin 0,2 % (0,2) liikevaihdosta.

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Yhtiöllä on yksi osakesarja. Kukin osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa ja samansuuruiseen osinkoon. Lemminkäisen osakepääoma on 34 042 500 euroa, ja osakkeiden lukumäärä katsauskauden lopussa oli 23 219 900 kappaletta. Lemminkäisellä oli vuoden lopussa hallussaan 16 687 omaa osaketta, mikä oli 0,07 % kaikista osakkeista.

Kaupankäynti osakkeilla

Lemminkäisen kaikkien osakkeiden markkina-arvo 31.12.2016 oli 473,3 milj. euroa (320,0). Lemminkäinen Oyj:n osakkeen kurssi 1.1.2016 Nasdaq Helsinki Oy:ssä oli 13,79 euroa (9,52) ja 31.12.2016 20,40 euroa (13,79). Nasdaq Helsinki Oy:n lisäksi Lemminkäisen osakkeella käydään kauppaa myös vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Osakkeiden kokonaisvaihto tammi-joulukuussa 2016 oli yhteensä 2 770 162 kappaletta (2 759 068), josta 4 % (5) tuli vaihtoehtoisilta markkinapaikoilta. (Lähde: Fidessa Fragmentation Index, http://fragmentation.fidessa.com)

Osakkeenomistajat

Yhtiöllä oli 31.12.2016 kaikkiaan 4 191 osakkeenomistajaa (4 391). Hallintarekisteröityjen ja ulkomaalaisten omistajien osuus Lemminkäinen Oyj:n kaikista osakkeista ja äänimäärästä oli 13,6 % (12,5). Yhtiön omistusosuuksien jakautuminen sektori- ja suuruusluokittain, suurimmat osakkeenomistajat sekä johdon osakeomistukset löytyvät yhtiön verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi/Sijoittajat/Omistajat.

Osakassopimukset

Yhtiön tiedossa ei ole sellaisia osakkaiden välisiä sopimuksia, joilla olisi merkitystä omistuksen tai äänivallan käyttämiselle yhtiökokouksissa.

Liputusilmoitukset

Lemminkäinen ei vastaanottanut vuoden 2016 aikana yhtään liputusilmoitusta.

Yhtiökokouksen päätökset ja hallinto

Lemminkäinen Oyj:n varsinainen yhtiökokous vahvisti 22.3.2016 yhtiön tilinpäätöksen konsernitilinpäätöksineen vuodelta 2015 ja myönsi hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle vastuuvapauden.

Osingonmaksu

Yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti, että 31.12.2015 päättyneeltä tilikaudelta jaetaan osinkoa 0,12 euroa osakkeelta, eli yhteensä 2,8 milj. euroa. Osinko maksettiin 4.4.2016.

Omien osakkeiden hankintavaltuutus

Yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti valtuuttaa hallituksen päättämään omien osakkeiden hankkimisesta. Hallitus voi valtuutuksen perusteella päättää enintään 2 321 990 oman osakkeen hankkimisesta, joka vastaa 10 % yhtiön kaikista nykyisistä osakkeista, yhdessä tai useammassa erässä yhtiön vapaalla omalla pääomalla, ottaen kuitenkin huomioon osakeyhtiölain määräykset yhtiön tai sen tytäryhtiöiden hallussa olevien omien osakkeiden enimmäismäärästä.

Hallitus voi päättää hankkia osakkeita myös muuten kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa. Osakkeet hankitaan julkisessa kaupankäynnissä hankintahetken pörssikurssiin. Osakkeiden hankinnat toteutetaan Nasdaq Helsinki Oy:ssä sen sääntöjen ja ohjeiden mukaisesti.

Valtuutus sisältää hallituksen oikeuden päättää kaikista muista omien osakkeiden hankkimisen ehdoista. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta yhtiökokouksen päätöksestä lukien. Edellinen hallitukselle myönnetty omien osakkeiden hankintaa koskeva valtuutus päättyi samalla.

Valtuutus päättää osakeannista ja erityisten oikeuksien antamisesta

Yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti valtuuttaa hallituksen päättämään osakeannista ja/tai osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:n tarkoittamien osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta yhdessä tai useammassa erässä, joko maksua vastaan tai maksutta. Annettavien osakkeiden määrä, mukaan lukien erityisten oikeuksien perusteella saatavat osakkeet, voi olla enintään 4 643 980 osaketta. Valtuutuksen enimmäismäärä vastaa 20 % yhtiön kaikista nykyisistä osakkeista. Hallitus voi päättää antaa joko uusia osakkeita tai yhtiön hallussa mahdollisesti olevia omia osakkeita.

Valtuutus oikeuttaa hallituksen päättämään kaikista osakeannin sekä osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisen ehdoista, mukaan lukien oikeuden osakkeenomistajien merkintäetuoikeudesta poikkeamiseen. Valtuutusta voidaan käyttää mahdollisten yrityskauppojen tai muiden järjestelyjen rahoittamiseen tai toteuttamiseen, yhtiön taseen ja rahoitusaseman vahvistamiseen tai muihin hallituksen päättämiin tarkoituksiin. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta yhtiökokouksen päätöksestä lukien. Hallitukselle aiemmin myönnetty osakeantivaltuutus ja erityisten oikeuksien antamista koskeva valtuutus päättyi samalla.

Hallituksen kokoonpano ja tilintarkastajan valinta

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenten lukumääräksi seitsemän. Hallituksen jäseniksi valittiin uudelleen Berndt Brunow, Noora Forstén, Finn Johnsson, Juhani Mäkinen, Kristina Pentti-von Walzel, Heikki Räty ja Heppu Pentti. Tilintarkastajaksi valittiin uudelleen tilintarkastusyhteisö PricewaterhouseCoopers Oy.

Hallituksen järjestäytyminen

Lemminkäinen Oyj:n hallitus piti järjestäytymiskokouksen 22.3.2016. Kokouksessa valittiin uudelleen hallituksen puheenjohtajaksi Berndt Brunow ja varapuheenjohtajaksi Juhani Mäkinen. Hallitus valitsi keskuudestaan tarkastusvaliokunnan puheenjohtajaksi Heikki Rädyn ja jäseniksi Juhani Mäkisen ja Kristina Pentti-von Walzelin. Nimitysvaliokunnan puheenjohtajaksi valittiin Berndt Brunow ja jäseniksi Noora Forstén ja Kristina Pentti-von Walzel. HR-valiokunnan puheenjohtajaksi valittiin Berndt Brunow ja jäseniksi Noora Forstén ja Kristina Pentti-von Walzel.

Oikeudenkäynnit

Asfalttikartelliin liittyvät vahingonkorvaukset

Helsingin hovioikeus antoi 20.10.2016 päätökset asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvauksista. Niiden 37 kanteen osalta, joissa Lemminkäinen oli vastaajana, Lemminkäinen ja muut asfalttialan yritykset ovat oikeutettuja saamaan palautuksia yhteensä noin 20 miljoonaa euroa (sisältäen noin 14 miljoonaa euroa vähemmän pääomakorvauksia sekä noin 6 miljoonaa euroa vähemmän korkoja ja oikeudenkäyntikuluja kuin mitä käräjäoikeus oli määrännyt).

Näistä palautuksista Lemminkäinen on oikeutettu saamaan (perustuen Lemminkäisen omaan osuuteen ja niiden muiden vastaajien osuuksiin, jotka Lemminkäinen on maksanut) yhteensä noin 19 miljoonaa euroa sisältäen pääomakorvauksia, korkoja ja oikeudenkäyntikuluja. Nämä tulot Lemminkäinen kirjasi neljännen vuosineljänneksen tulokseensa. Yhtiöllä oli vuoden 2016 lopussa saamista kantajilta yhteensä 8,5 miljoonaa euroa, joista suorituksia tammikuussa 2017 tuli yhteensä 5,0 miljoonaa euroa.

Lemminkäinen on pitänyt vahingonkorvauksia perusteettomina. Lemminkäinen on ilmoittanut hakevansa valituslupaa korkeimmalta oikeudelta niistä kuntien kanteita koskevista hovioikeuden päätöksistä, joissa kantajien vaatimukset hyväksyttiin osittain ja joiden osalta Lemminkäinen ei ole saavuttanut sovintoratkaisua hovioikeuden päätösten jälkeen.

Lemminkäinen on sopinut yhteensä 17 kunnan kanssa, etteivät osapuolet hae korkeimmalta oikeudelta valituslupaa hovioikeuden päätöksistä.

Tammikuun 13. päivä 2017 Lemminkäinen ja Suomen valtio sopivat asfalttikartellin vahingonkorvauskiistan ja peruuttavat korkeimmalle oikeudelle jättämänsä valituslupahakemuksensa ja valituksensa. Näin ollen Helsingin hovioikeuden 20.10.2016 antama päätös jää osapuolten välille lopulliseksi.

Korkeimmassa oikeudessa on Lemminkäisen osalta edelleen vireillä muut Lemminkäisen jättämät 13 valituslupahakemusta sekä 19 kunnan valituslupahakemukset koskien Helsingin hovioikeuden 20.10.2016 antamia päätöksiä.

Hovioikeudessa käsiteltyjen kanteiden lisäksi käräjäoikeuden käsittelyn alkamista odottaa 21 vahingonkorvauskannetta Lemminkäistä ja muita asfalttialan yrityksiä vastaan. Käsittelyn alkamista odottavien kanteiden pääomamäärä on yhteensä noin 26 miljoonaa euroa, joista Lemminkäinen on tehnyt hovioikeuden päätösten perusteella yhteensä 5,1 miljoonan euron kuluvarauksen.

Aiheesta löytyy lisätietoa yhtiön verkkosivuilta osoitteessa
http://www.lemminkainen.fi/Lemminkainen/Sijoittajat/Lemminkainen-sijoituskohteena/Asfalttikartelliasia/.

Kierrätysasfaltin käyttömääriin liittyvät kiintiöt

Kierrätysasfaltin käyttömääriin liittyvien ympäristörikkomussyytteiden osalta ei ole tapahtunut muutoksia 27.10.2016 julkistetun osavuosikatsauksen jälkeen. Tuusulan käräjäoikeus antoi 11.6.2015 vapauttavan päätöksen Lemminkäistä ja sen kahta työntekijää vastaan nostetussa ympäristörikkomussyytteessä, joka liittyi yhtiön Sammonmäen asfalttiaseman ympäristöluvissa määritettyihin kiintiöihin kierrätysasfaltin käyttömääristä asfalttimassan tuotannossa. Syyttäjä vaati rikoshyödyn menettämisenä 3,4 milj. euroa sekä yhteisösakkona vähintään 120 000 euroa. Käräjäoikeus katsoi, että Lemminkäinen tai sen kaksi työntekijää eivät ole syyllistyneet ympäristörikkomukseen. Syyttäjä ja ELY-keskus ovat valittaneet päätöksestä. Asian käsittely jatkui hovioikeudessa marraskuussa 2016, mutta päätöksiä ei ole vielä annettu.

Kierrätysasfaltin murskaaminen uuden asfaltin raaka-aineeksi on ympäristöä säästävä käytäntö. Se pienentää tuotannon ympäristöhaittoja verrattuna neitseellisistä raaka-aineista valmistettuun asfalttiin. Laadultaan kierrätysasfalttia sisältävä asfalttimassa on yhtä hyvää kuin neitseellisistä raaka-aineista tehty asfalttimassa.

Riskit ja epävarmuustekijät

Lemminkäiselle riskienhallinta on olennainen osa liiketoimintaa, jotta merkittävimmät strategiset, operatiiviset, taloudelliset ja vahinkoriskit tunnistetaan, analysoidaan, arvioidaan ja hallitaan ennakoivasti. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa konsernin strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen parhaalla mahdollisella tuloksella sekä turvata toiminta myös muuttuvissa olosuhteissa.

Globaalin talouden ja rahoitusmarkkinoiden epävarmuus saattaa vaikuttaa haitallisesti Lemminkäisen toimintaan, tulokseen, taloudelliseen asemaan ja pääoman lähteisiin. Etenkin Suomessa yhtiön liiketoiminta on riippuvainen uudisrakentamisen syklisyydestä. Lemminkäinen hallinnoi tämäntyyppisiä riskejä rakenteellisesti hajauttamalla liiketoimintaa Skandinaviaan, Baltian maihin ja Venäjälle.

Muutosjohtamisella, rekrytointien onnistumisella sekä osaavalla ja motivoituneella henkilöstöllä on tärkeä rooli tavoitteiden mukaisen tuloksellisen, ja liiketoimintaa säätävien lakien ja asetusten sekä hyvien liiketoimintatapojen mukaisen, toiminnan varmistamisessa. Liiketoimintasegmentit ja tukitoiminnot kehittävät toimintamallejaan ketteryyden, kustannustehokkuuden ja toiminnan yhdenmukaisuuden kasvattamiseksi.

Kehitys- ja liiketoimintaprojektien menestykseen vaikuttavat suuresti osaavan henkilöstön saatavuus ja sitoutuneisuus. Lisäksi Lemminkäisen tuloskunnon paraneminen edellyttää johtamisjärjestelmien aktiivista ylläpitämistä ja muutosjohtamisessa onnistumista. Yhtiö hallinnoi näihin liittyviä riskitekijöitä huolellisella suunnittelulla, esimiestyön

tukemisella ja kouluttamisella, sekä panostamalla mahdollisuuksien mukaan nykyisten työntekijöiden osaamisen kehittämiseen ja työmotivaation kasvattamiseen.

Venäjällä heikentynyt taloustilanne, ruplan kurssivaihtelut ja pitkittynyt poliittinen epävarmuus tai EU:n ja Venäjän välisten pakotteiden merkittävä kärjistyminen voivat vaikuttaa negatiivisesti Lemminkäisen liiketoimintaan. Lisäksi Venäjän poliittinen kulttuuri, lainsäädäntö ja sen tulkinta ja viranomaiskäytännöt verrattuna Suomeen sekä oikeusjärjestelmän, hallintomenettelyjen ja lainvalvonnan mekanismien tulkinnan epävarmuus ja muutokset voivat aiheuttaa riskejä. Jotta yhtiön riskitaso pysyy kohtuullisena, se ei toistaiseksi aloita uusia omaperusteisia rakennuskohteita Venäjällä.

Lainsäädännölliset ja poliittiset muutokset voivat vaikuttaa markkinoiden kehittymiseen ja siten Lemminkäisen liiketoiminnan kannattavuuteen. Yhtiö seuraa ja analysoi toimintaympäristöään jatkuvasti, panostaa hyvän liiketavan periaatteiden ja hallinto- ja ohjausjärjestelmien ylläpitoon ja jalkauttamiseen, sekä ohjeistaa ja kouluttaa työntekijöitään.

Omaperusteisiin asunto- ja toimitilarakennusprojekteihin liittyy myynti- ja hintariskejä, sillä markkinatilanne jatkuu haastavana ja Lemminkäinen vastaa näissä hankkeissa koko toteutuksesta tonttien hankinnasta alkaen. Yhtiö seuraa ja hallitsee aktiivisesti riskiä, joka liittyy valmiiden myymättömien asuntojen ja muiden omaisuuserien sitomaan pääomaan. Lemminkäinen huomioi markkinamuutokset ja -riskit arvioidessaan uusien omaperusteisten kohteiden aloituksia. Uusia asuntokohteita aloitetaan vain, jos kohteilla on riittävän korkea varausaste. Valmiiden myymättömien asuntojen määrä pidetään mahdollisimman pienenä. Omaperusteiset toimitilakohteet myydään tavallisesti kiinteistösijoittajille rakennusprojektin alkuvaiheessa, mikä pienentää niihin liittyvää riskiä.

Lemminkäisen liiketoiminnan tulos riippuu onnistuneesta lupa-, sopimus- ja projektinhallinnasta, johon sisältyy riskejä esimerkiksi liittyen projektien hinnoitteluun, resurssien käyttöön, projektien suunnitteluun ja aikataulutukseen, hankintaketjun hallintaan, kustannusten hallintaan, muutosten hallintaan sekä korvausvaateiden käsittelyyn. Lisäksi projekteihin liittyvät oikeudenkäynnit saattavat vaikuttaa negatiivisesti yhtiön taloudelliseen tulokseen. Lemminkäinen kehittää jatkuvasti sopimusosaamista sekä projektinhallintakäytäntöjä tarjous- ja toteutusvaiheessa. Lisäksi projektiseurannan järjestelmiä ja ohjausmalleja uusitaan.

Raaka-aineiden hinnanvaihtelulla voi olla tulosvaikutuksia. Lemminkäisen suurin yksittäinen hankittava raaka-aine on bitumi, jonka hinta määräytyy pitkälti öljyn maailmanmarkkinahinnan mukaisesti. Yhtiö hallinnoi bitumin hintariskiä sopimusehdoilla ja johdannaisilla.

Julkisen sektorin kysynnän muutokset vaikuttavat kilpailutilanteeseen ja voivat aiheuttaa vaihtelua tulonmuodostukseen. Muutokset säätilassa vaikuttavat etenkin päällystys-segmenttiin kuuluvien päällystys- ja kiviainesliiketoimintojen työkausien pituuteen, mikä saattaa vaikuttaa yhtiön tulokseen sekä sen ajoittumiseen.

Lemminkäinen altistuu toiminnassaan aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisriskille sekä rahoitusriskeille, joista merkittävimpiä ovat rahoituksen hankinta-, likviditeetti-, valuuttakurssi-, korko- ja luottoriski. Rahoitusriskien hallinta perustuu yhtiön rahoituspolitiikkaan, joka määrittää rahoitusriskien hallinnan ja rahoitustoimien toimintaperiaatteet ja vastuunjaot. Ulkoiset tapahtumat voivat vaikuttaa negatiivisesti rahoituksen saatavuuteen, kustannuksiin ja/tai takaisinmaksusuunnitelmiin. Yhtiön tavoitteena on turvata rahoituksen saatavuus, optimoida likvidien varojen käyttö liiketoimintojen rahoittamisessa sekä minimoida korko- ja muut rahoituskustannukset. Liiketoiminnan valuuttakurssiriskejä suojataan ensisijaisesti operatiivisin keinoin. Tarvittaessa transaktioriskejä suojataan valuuttalainojen ja -johdannaisten avulla. Vuonna 2016 liikevaihdosta noin 25 % muodostui muissa valuutoissa kuin euroissa, joista keskeisimmät ovat Norjan, Ruotsin ja Tanskan kruunut sekä Venäjän rupla. Lemminkäinen ei suojaa translaatioriskiä. Suurin osa oman pääoman muuntoerosta kohdistuu Venäjän liiketoimintoihin.

Myös henkilö- ja tietoturvaan sekä IT-järjestelmiin liittyvät vahingot ja onnettomuudet voivat aiheuttaa Lemminkäiselle vahinkoriskejä. Yhtiö hallitsee näitä riskejä poikkeustilanteita varten tehdyillä suunnitelmilla. Uusien IT-järjestelmien käyttöönottoon liittyy myös riskejä, joita Lemminkäinen hallitsee huolellisella suunnittelulla ja koulutuksella.

Lisätietoa oikeudenkäynneistä ja niihin liittyvistä vaatimuksista löytyy osavuosikatsauksen kohdasta Oikeudenkäynnit. Taloudellisista riskeistä on lisäksi annettu tarkempi selvitys vuositilinpäätöksen liitetiedoissa.

Markkinanäkymät

Suomessa rakentamisen kokonaismäärän odotetaan kasvavan hieman vuonna 2017. Asuntorakentamisen ennustetaan laskevan vuodesta 2016, mutta säilyvän hyvällä tasolla. Kysyntä painottuu yhä kasvukeskusten pieniin asuntoihin. Sijoittajamyynnin odotetaan laskevan, mutta kuluttajamyynnin piristymisen jatkuvan. Toimitilarakentamisen ennustetaan pysyvän vakaana yksittäisten suurhankkeiden sekä julkisen sektorin hankkeiden myötä. Korjausrakentamisen odotetaan kasvavan maltillisesti kaupungistumiskehityksen ja julkisen sektorin hankkeiden myötä.

Infrarakentamisen odotetaan kasvavan noin 1,5 % vuonna 2017. Hallituksen kehysriihen infrahankkeita koskevat päätökset parantavat sekä päällystyksen että infraprojektien näkymiä. Valtion suunnittelemien panostusten perusväylänpitoon odotetaan pitävän päällystyksen kysynnän vakaana vuonna 2017. Infraprojektien kysyntää ylläpitävät vaativat hankkeet kasvukeskuksissa sekä teollisuuden investoinnit, mutta kilpailu on kiristynyt.

Norjassa ja Ruotsissa infrarakentamista tukevat valtion monivuotiset liikenneinfran kehitysohjelmat. Molemmissa maissa infrarakentamisen ennustetaan kasvavan vuonna 2017. Kasvukeskusten ympärillä on Ruotsissa ja Norjassa käynnissä tai suunnitteilla mittavia väylä- ja ratahankkeita, mikä lisää infraprojektien kysyntää. Lisäksi erityisesti Norjassa panostetaan energiantuotannon kehittämiseen ja uusimiseen. Julkisen sektorin tieinvestointien odotetaan lisäävän päällystyksen kysyntää molemmissa maissa.

Tanskassa päällystyksen kysynnän ennustetaan laskevan julkisen sektorin vähentäessä investointejaan tieinfrastruktuuriin.

Venäjällä talouskasvu pysynee alhaisella tasolla. Öljyn hinnan vaihtelu heijastuu valuuttakurssiin. Talonrakentamisen neuvottelu-urakoinnissa hintakilpailu on kireää, mutta urakoitsijan luotettavuus on muodostunut kilpailueduksi. Isojen väylien rakentamis- ja korjaustöiden odotetaan ylläpitävän päällystyksen kysyntää.

Baltian maissa infrarakentamisen määrän arvioidaan kääntyvän maltilliseen kasvuun.

Hallituksen ehdotus voittovarojen käytöstä

Emoyhtiö Lemminkäinen Oyj:n jakokelpoinen oma pääoma on 165 296 474,17 euroa, josta sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto on 90 580 653,68 euroa, voittovarat edellisiltä tilikausilta 44 898 917,32 euroa ja tilikauden tulos 29 816 903,17 euroa.

Lemminkäinen Oyj:n hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että yhtiö jakaisi 31.12.2016 päättyneeltä tilikaudelta osinkoa 0,66 euroa osaketta kohti eli yhteensä 15 325 134,00 euroa, jolloin voittovaroihin jää 59 390 686,49 euroa.

Ohjeistus vuodelle 2017

Lemminkäinen arvioi, että vuonna 2017 sen liikevaihto kasvaa vuodesta 2016 (1 682,7 milj. euroa). Liikevoiton (IFRS) vuonna 2017 yhtiö odottaa paranevan 45,1 miljoonasta eurosta, joka vastaa vuoden 2016 operatiivista toimintaa.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

Asfalttikartelliin liittyvät vahingonkorvaukset: Lemminkäinen sopi Suomen valtion kanssa

Lemminkäinen ja Suomen valtio sopivat 13.1.2017 asfalttikartellin vahingonkorvauskiistan ja peruuttavat korkeimmalle oikeudelle jättämänsä valitushakemuksensa ja valituksensa. Näin ollen Helsingin hovioikeuden 20.10.2016 antama päätös jää osapuolten välille lopulliseksi.

Sovinnon taustalla on osapuolten halu päättää pitkään jatkunut oikeudenkäynti ja välttää lisäkustannukset. Sovintosopimuksessa ei oteta kantaa mahdollisen korvausperusteen olemassaoloon. Suomen valtion vahingonkorvausvaatimus pääomamäärältään oli yli 56 miljoonaa euroa.

Helsingissä, 9. päivä helmikuuta 2017

LEMMINKÄINEN OYJ
Hallitus

Tilinpäätöstiedotteen taulukko-osa

Laatimisperusta

Tämän tilinpäätöstiedotteen laadinnassa on sovellettu kaikkia IAS 34 Osavuosikatsaukset –standardin vaatimuksia. Tilinpäätöstiedotetta tulee lukea yhdessä vuoden 2015 tilinpäätöksen kanssa, joka on laadittu IFRS-standardien mukaisesti. Tilinpäätöstiedotteen tiedot ovat tilintarkastamattomia, lukuun ottamatta koko vuoden lukuja.

Laskennalliset verosaamiset

Yhtiö arvioi säännöllisesti laskennallisten verosaamistensa hyödynnettävyyttä ja on edellisen kauden lopun mukaisesti kirjannut laskennalliset verosaamiset verotuksellisista tappioista määrään, jonka se arvioi tulosennusteidensa perusteella olevan hyödynnettävissä tulevaisuudessa. Yhtiöllä oli 31.12.2016 laskennallista verosaamista yhteensä 30,7 miljoonaa euroa, joka muodostui pääasiassa verotuksellisista tappioista Suomessa ja Norjassa. Yhtiö katsoo, että pääosa aiempina vuosina syntyneistä tappioista johtui tunnistetuista syistä, joiden uusiutuminen on epätodennäköistä. Suuri osa Suomen verotuksellisista tappioista johtuu käräjäoikeuden vuonna 2013 määräämistä vahingonkorvauksista asfalttikartelliin liittyen, jonka seurauksena pääosa Suomen verotappioista vanhenee vuonna 2023. Norjan verotappioilla ei ole vanhenemisaikaa.

Arvioiden käyttö

Tätä tilinpäätöstä laadittaessa johto on joutunut tekemään arvioita ja oletuksia sekä tekemään harkintaan perustuvia päätöksiä, jotka vaikuttava tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden soveltamiseen sekä raportoitujen varojen, velkojen, tuottojen ja kulujen määrään. Toteumat voivat poiketa näistä arvioista. Tämän tilinpäätöksen laadinnassa käytetyt merkittävät yhtiön laatimisperiaatteisiin liittyvät johdon arviot sekä arvioiden epävarmuutta aiheuttavat tekijät olivat samat kuin vuoden 2015 tilinpäätöstä laadittaessa.

Laatimisperiaatteet

Tämän tilinpäätöksen laadinnassa on sovellettu samoja IFRS-standardien kirjaamis- ja arvostusperiaatteita kuin vuoden 2015 tilinpäätöksessä, huomioiden alempana esitetyt muutokset.

Toimintasegmentit

Yhtiö muutti raportointirakennettaan 1.1.2016. Strategian tarkennuksen myötä päällystys-segmentin projektimuotoinen liiketoiminta Suomessa, kuten maarakentaminen, siirrettiin infraprojektit-segmenttiin.

Raportoitavat toimintasegmentit pysyivät samoina ja ovat: päällystys, infraprojektit, Suomen talonrakentaminen ja Venäjän toiminnot. Vertailukauden lukuja on muutettu ainoastaan päällystys- ja infraprojektit-segmenttien osalta. Konsernin muissa toiminnoissa raportoidaan konsernin emoyhtiö sekä muita segmenteille kohdistamattomia toimintoja ja omaisuuseriä.

Vuonna 2016 voimaan tulleet uudet standardit, tulkinnat ja IFRS-standardeihin tehdyt vuosittaiset parannukset ja muutokset

Millään 1.1.2016 alkaneella tilikaudella yhtiön käyttöönottamalla IFRS-standardilla, IFRIC-tulkinnalla tai IFRS-standardeihin tehdyllä vuosittaisella parannuksella tai muutoksella ei ole olennaista vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen.

Myöhemmin voimaan tulevat yhtiön soveltamat uudet standardit, tulkinnat ja IFRS-standardeihin tehdyt vuosittaiset parannukset tai muutokset

Useat uudet standardit, standardien muutokset ja tulkinnat tulevat voimaan vasta 1.1.2016 alkaneen tilikauden jälkeen, eikä niitä ole sovellettu tätä tilinpäätöstä laadittaessa.

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista -standardi julkaistiin vuoden 2014 toukokuussa. Tämän jälkeen IASB julkaisi huhtikuussa 2016 selvennyksiä standardiin sekä lisäsi siirtymässä käytettävien apukeinojen määrää. EU ei ole vielä hyväksynyt standardiin tehtyjä selvennyksiä eikä uusia apukeinoja. Standardin voimaantuloajankohta on 1.1.2018 tai sen jälkeen alkava tilikausi. IFRS 15 määrittää miten ja milloin tuotot sopimuksista asiakkaiden kanssa tulee kirjata. Standardin lähtökohta on asiakassopimus, johon tulee soveltaa viisivaiheista mallia. Keskeistä tuottojen kirjaamisessa on määräysvallan siirtyminen. Tuotot kirjataan joko ajan kuluessa tai yhtenä ajankohtana. Uusi standardi korvaa voimaan tullessaan nykyiset IAS 18 ja IAS 11 standardit.

Yhtiön tekemän vaikutusanalyysin perusteella tämän hetkinen arvio on, että uusi standardi ei tule olennaisesti vaikuttamaan konsernitilinpäätökseen muuten kuin lisäämällä liitetietoja. Arvio on alustava ja tarkentuu lähempänä soveltamisajankohtaa. Lemminkäisen liiketoiminnan luonteesta johtuen lopulliset vaikutukset ovat riippuvaisia soveltamisajankohdan sopimusrakenteesta sekä sen hetkisistä käytettävistä sopimusehdoista ja projektimuodoista.

Alustavien analyysien perusteella on tunnistettu sopimuselementtejä, joiden käsittely tulee eroamaan nykyisestä käytännöstä. Ensinnäkin suoritevelvoitteiden määrä saattaa kasvaa etenkin Suomen talonrakentaminen -segmentissä, missä sopimus voi kattaa useamman erillisen rakennuksen rakentamisen. Suoritevelvoitteiden määrä kasvaa myös mikäli Lemminkäinen sitoutuu lakia tai yleisiä ehtoja pidempiin takuuaikoihin. Tällöin ylittävä osuus erotetaan tuloutuksessa, ja se tuloutetaan vasta kun palveluita suoritetaan. Lemminkäisen nykyisten tuloutusperiaatteiden mukaisesti ylimenevää takuuaikaa ei eroteta tuloutuksessa. Toiseksi transaktiohinnat ovat pääosin muuttuvia Lemminkäisen sopimuksissa, jolloin uuden standardin mukaan niiden arvioinnissa tulee soveltaa kahta eri tapaa sopimukseen liittyvän epävarmuuden luonteesta riippuen. Nykyisen käytännön mukaisesti Lemminkäisellä muuttuvat elementit huomioidaan kun ne ovat luotettavasti määriteltävissä. Suurin osa Lemminkäisen palveluista on nykyisten standardien mukaan osatuloutettavia. Uuden standardin kriteeri ajan kuluessa tuloutukselle täyttyy suurimmassa osassa Lemminkäisen sopimuksia eikä tuloutusajankohdan näin ollen odoteta muuttuvan merkittävästi uuden standardin myötä. Suomen talonrakentaminen -segmentin omaperusteiset kohteet tuloutetaan luovutuksen mukaan, mikä ei tule muuttumaan IFRS 15:n myötä.

Yhtiö ottaa standardin käyttöön takautuvasti soveltaen 1.1.2018 hyödyntäen kaikkia käytössä olevia apukeinoja. Kaksi apukeinoa on vielä EU:n hyväksyntäprosessissa. Apukeinoja kuvataan alla tarkemmin.

- Yhtiön ei tarvitse oikaista tilikauden 2017 aikana kokonaan toteutettuja sopimuksia.
- Tilikauden 2017 loppuun mennessä päättyvien sopimusten muuttuvaa vastiketta ei tarvitse oikaista vertailukausilta.
- Yhtiön ei tarvitse esittää täyttämättömille suoritevelvoitteille allokoidun transaktiohinnan määrää vertailukaudelta eli 31.12.2017 eikä tarkempaa kuvausta niiden täyttämisestä.
- EU:n hyväksyntäprosessi kesken: Yhtiön ei tarvitse oikaista sopimuksia, jotka ovat kokonaan toteutettuja ensimmäisen esitettävän kauden alussa.
- EU:n hyväksyntäprosessi kesken: Yhtiön ei tarvitse uudelleen arvioida ennen siirtymäkauden alkua tehtyjä sopimusmuutoksia vaan se voi huomioida niiden yhteenlasketun vaikutuksen määritellessään transaktiohintaa, täyttämättömiä ja täytettyjä suoritevelvoitteita sekä transaktiohinnan allokoimista suoritevelvoitteille.

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardi julkaistiin vuoden 2014 heinäkuussa ja se tulee voimaan 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavalla tilikaudella. Standardi vaikuttaa muun muassa rahoitusinstrumenttien luottotappioiden kirjaamiseen. Luottotappiot kirjataan standardin mukaan odotettuihin tappioihin perustuen. Lisäksi standardi vaikuttaa rahoitusvarojen ja -velkojen luokitteluun ja arvostamiseen. IFRS 9 standardin merkittävin vaikutus Lemminkäisen tilinpäätökseen tulee siitä, että odotetut luottotappiot rahoitusvaroista kirjataan aikaisemmin suhteessa asiakkaan luottoriskiin. Yhtiön suurimmat yksittäiset IFRS 9

soveltamisalaan kuuluvat rahoitusvarat ovat myyntisaamiset ja osatuloutussaamiset. Näiden rahoitusvarojen alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä odotetut luottotappiot kirjataan pääasiallisesti historialliseen tietoon perustuen. Tämän jälkeen myyntisaamisten odotetut luottotappiot kirjataan yhtiön määrittelemän mallin mukaisesti. Tämän hetkisen arvion mukaan yhtiö ei odota standardin käyttöönotolla olevan olennaista vaikutusta vuositilinpäätökseen. Lemminkäisen harjoittaman liiketoiminnan kausiluonteisuus aiheuttaa toiminnalle ominaisia muutoksia rahoitusvaroissa tilikauden aikana. Tästä johtuen odotettujen luottotappioiden kirjaaminen vaikuttaa vuosineljänneksistä esitettäviin tuloksiin. Lisäksi standardi vaikuttaa rahoitusvarojen ja -velkojen luokitteluun ja arvostamiseen, mutta tällä ei ole olennaista vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen. Yhtiö ottaa standardin käyttöön takautuvasti soveltaen 1.1.2018.

IFRS 16 Vuokrasopimukset -standardi julkaistiin vuoden 2016 tammikuussa. Standardin voimaantuloajankohta on 1.1.2019 tai sen jälkeen alkava tilikausi. Standardin aikaisempi soveltaminen edellyttää, että IFRS 15 on otettu käyttöön. Standardin voimaantulo EU-alueella vaatii EU:n hyväksynnän, jonka jälkeen sen soveltaminen on sallittua. Standardia sovelletaan vuokralle ottajan tilinpäätökseen. Kaikki vuokrasopimukset kirjataan taseeseen arvoltaan pieniä vuokrakohteita ja lyhytaikaisia vuokrasopimuksia lukuun ottamatta. Tämän hetkisen arvion mukaan standardin käyttöönotto lisää aineellisten hyödykkeiden sekä korollisten velkojen määrää. Standardin käyttöönotolla ei odoteta olevan merkittävää vaikutusta tilikauden tulokseen eikä omaan pääomaan.

Millään muulla julkaistulla, muttei vielä voimassa olevalla IFRS-standardilla, IFRIC-tulkinnalla tai IFRS-standardeihin tehtävällä vuosittaisella parannuksella tai muutoksella ei odoteta olevan olennaista vaikutusta konsernitilinpäätökseen.

Tilinpäätös ja liitetiedot

1) Konsernin tuloslaskelma
2) Konsernin laaja tuloslaskelma
3) Konsernitase
4) Konsernin rahavirtalaskelma
5) Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista
6) Aikaisempien kausien oikaisu
7) Toiminnan kausiluonteisuus
8) Tilikauden poikkeukselliset tapahtumat
9) Konsernin tuloslaskelma vuosineljänneksittäin
10) Segmentti-informaatio
11) Taloudelliset ja osakekohtaiset tunnusluvut
12) Aineelliset hyödykkeet
13) Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot
14) Lähipiiritapahtumat
15) Ehdolliset varat ja velat

1) KONSERNIN TULOSLASKELMA

Milj. euroa	10-12/ 2016	10-12/ 2015	1-12/ 2016	1-12/ 2015
Liikevaihto	**477,3**	**528,5**	**1 682,7**	**1 879,0**
Liiketoiminnan muut tuotot	36,6	5,0	43,6	11,0
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varaston muutos	-21,2	-78,5	-31,2	-81,1
Valmistus omaan käyttöön	0,0	0,0	0,1	0,1
Aineiden ja palveluiden käyttö	321,0	312,7	1 158,9	1 299,6
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	85,4	76,5	303,1	294,9
Poistot	9,4	9,2	34,3	38,0
Arvonalentumiset	0,2	0,4	0,2	0,4
Liiketoiminnan muut kulut	42,7	37,9	132,6	140,2
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	1,0	0,6	1,5	1,4
Liikevoitto	**35,0**	**18,9**	**67,6**	**37,3**
Rahoitustuotot	0,5	0,3	0,8	1,4
Rahoituskulut	5,3	5,4	19,2	22,0
Tulos ennen veroja	**30,2**	**13,7**	**49,2**	**16,7**
Tuloverot	-7,3	-3,8	-11,2	-9,4

Tilikauden tulos	**22,9**	**9,9**	**38,0**	**7,2**
Tilikauden tuloksen jakautuminen				
Emoyhtiön omistajille	22,9	9,8	38,0	7,2
Määräysvallattomille omistajille	0,0	0,2	0,0	0,0
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa				
Tilikauden tuloksesta	0,83	0,33	1,27	-0,15
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimennettu osakekohtainen tulos, euroa				
Tilikauden tuloksesta	0,82	0,33	1,26	-0,15

2) KONSERNIN LAAJA TULOSLASKELMA

Milj. euroa	1-12/ 2016	1-12/ 2015
Tilikauden tulos	**38,0**	**7,2**
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi		
Eläkevelvoitteet	0,4	0,3
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi		
Muuntoerot	7,3	-4,2
Muut laajan tuloksen erät yhteensä	7,7	-3,9
Tilikauden laaja tulos	**45,7**	**3,4**
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen		
Emoyhtiön omistajille	45,7	3,4
Määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0

3) KONSERNITASE

Milj. euroa	12/2016	12/2015
VARAT		
Pitkäaikaiset varat		
Aineelliset hyödykkeet	136,6	149,1

Liikearvot	53,9	53,1
Muut aineettomat hyödykkeet	10,0	14,0
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	5,4	4,7
Myytävissä olevat rahoitusvarat	2,3	2,7
Laskennallinen verosaaminen	30,7	36,9
Muut pitkäaikaiset saamiset	0,9	0,5
Yhteensä	**239,6**	**261,0**
Lyhytaikaiset varat		
Vaihto-omaisuus	359,3	402,0
Myyntisaamiset ja muut saamiset	235,7	241,9
Tuloverosaamiset	2,0	2,7
Rahavarat	131,4	127,9
Yhteensä	**728,4**	**774,5**
Varat yhteensä	**968,0**	**1 035,5**
OMA PÄÄOMA JA VELAT		
Osakepääoma	34,0	34,0
Ylikurssirahasto	5,7	5,7
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	91,4	91,4
Oman pääoman ehtoiset lainat	34,8	111,6
Muuntoerot	-18,6	-25,9
Edellisten tilikausien voitto	148,2	153,4
Tilikauden tulos	38,0	7,2
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	**333,7**	**377,6**
Määräysvallattomien omistajien osuus	0,0	0,1
Oma pääoma yhteensä	**333,7**	**377,6**
Pitkäaikaiset velat		
Korolliset velat	119,6	123,1
Laskennalliset verovelat	12,3	14,7
Eläkevelvoitteet		0,1
Varaukset	20,4	26,6
Muut velat	0,3	0,5
Yhteensä	**152,5**	**164,9**
Lyhytaikaiset velat		
Korolliset velat	92,9	131,6
Varaukset	12,1	13,1

Saadut ennakot	122,5	105,4
Ostovelat ja muut velat	253,4	242,1
Tuloverovelat	0,8	0,8
Yhteensä	**481,7**	**492,9**
Velat yhteensä	**634,3**	**657,8**
Oma pääoma ja velat yhteensä	**968,0**	**1 035,5**

4) KONSERNIN RAHAVIRTALASKELMA

Milj. euroa	1-12/ 2016	1-12/ 2015
Tulos ennen veroja	49,2	16,7
Poistot ja arvonalentumiset	34,5	38,4
Muut oikaisut	7,9	48,3
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	91,7	103,4
Käyttöpääoman muutos	72,8	41,5
Rahoituserät	-29,6	-34,1
Maksetut välittömät verot	-3,2	-4,1
Liiketoiminnan rahavirta	**131,7**	**106,6**
Investoinneista saadut rahavirrat	13,9	39,6
Investoinneista suoritetut rahavirrat	-11,6	-11,9
Investointien rahavirta	**2,3**	**27,7**
Pitkäaikaisten saamisten muutos	0,1	0,1
Lainojen nostot	174,5	112,8
Lainojen takaisinmaksut	-225,0	-200,7
Oman pääoman ehtoisen lainan takaisinmaksut	-77,7	-27,1
Maksetut osingot	-2,8	
Rahoituksen rahavirta	**-131,0**	**-115,0**
Rahavarojen muutos	**3,0**	**19,4**
Rahavarat kauden alussa	127,9	109,1
Rahavarojen muuntoero	0,4	-0,5
Rahavarat kauden lopussa	**131,4**	**127,9**

5) LASKELMA KONSERNIN OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSISTA

A = Osakepääoma
B = Ylikurssirahasto
C = Sijoitetun vapaan pääoman rahasto
D = Oman pääoman ehtoiset lainat
E = Muuntoerot
F = Kertyneet voittovarat
G = Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma
H = Määräysvallattomien omistajien osuus
I = Oma pääoma yhteensä

Milj. euroa	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Oma pääoma 1.1.2015	**34,0**	**5,7**	**91,4**	**138,4**	**-21,7**	**164,5**	**412,4**	**0,1**	**412,5**
Tilikauden tulos						7,2	**7,2**	0,0	**7,2**
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi									
Eläkevelvoitteet						0,3	**0,3**		**0,3**
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi									
Muuntoerot					-4,2		**-4,2**		**-4,2**
Tilikauden laaja tulos yhteensä					**-4,2**	**7,5**	**3,4**	**0,0**	**3,4**
Määräysvallattomien omistajien osuuksien hankinta						-0,2	**-0,2**	-0,1	**-0,3**
Oman pääoman ehtoisten lainojen korot ja kulut						-11,2	**-11,2**		**-11,2**
Liiketoiminta omistajien kanssa yhteensä						**-11,5**	**-11,5**	**-0,1**	**-11,5**
Oman pääoman ehtoiset lainat				-26,7			**-26,7**		**-26,7**
Oma pääoma 31.12.2015	**34,0**	**5,7**	**91,4**	**111,6**	**-25,9**	**160,6**	**377,6**	**0,1**	**377,6**

Milj. euroa	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Oma pääoma 1.1.2016	**34,0**	**5,7**	**91,4**	**111,6**	**-25,9**	**160,6**	**377,6**	**0,1**	**377,6**
Tilikauden tulos						38,0	**38,0**	0,0	**38,0**
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi									
Eläkevelvoitteet						0,4	**0,4**		**0,4**
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi									
Muuntoerot					7,3		**7,3**		**7,3**
Tilikauden laaja tulos yhteensä					**7,3**	**38,5**	**45,7**	**0,0**	**45,7**
Määräysvallattomien omistajien omistuksen muutos						0,0	**0,0**	0,0	**0,0**
Oman pääoman ehtoisten lainojen korot ja kulut						-10,1	**-10,1**		**-10,1**
Osinko						-2,8	**-2,8**		**-2,8**

						0,1	**0,1**		**0,1**
Liiketoiminta omistajien kanssa yhteensä						**-12,8**	**12,8**	**0,0**	**-12,9**
Oman pääoman ehtoiset lainat				-76,8			**-76,8**		**-76,8**
Oma pääoma 31.12.2016	**34,0**	**5,7**	**91,4**	**34,8**	**-18,6**	**186,3**	**333,7**	**0,0**	**333,7**

6) AIKAISEMPIEN KAUSIEN OIKAISU

Yhtiö oikaisi vuoden 2016 alussa tuloslaskelman rahoituserien esittämistapaansa netottamalla niihin sisältyvät valuuttakurssierot ja esittämällä ne nettoarvon mukaisesti joko rahoitustuotoissa tai -kuluissa. Oikaistut luvut antavat oikeamman kuvan yhtiön rahoitustuotoista ja –kuluista. Aikaisemmin yhtiö esitti valuuttakurssivoitot rahoitustuotoissa ja valuuttakurssitappiot rahoituskuluissa. Oikaisulla ei ole vaikutusta tuloslaskelman tai taseen muihin eriin. Alla olevassa taulukossa esitetään oikaisun vaikutukset.

			Oikaistu			Oikaistu
	1-12/		1-12/	1-9/		1-9/
Milj. euroa	2015	Oikaisu	2015	2015	Oikaisu	2015
Rahoitustuotot	33,9	-32,5	1,4	27,5	-26,4	1,1
Rahoituskulut	54,5	-32,5	22,0	43,0	-26,4	16,6
Nettorahoituskulut	20,6		20,6	15,5		15,5

			Oikaistu			Oikaistu
	1-6/		1-6/	1-3/		1-3/
Milj. euroa	2015	Oikaisu	2015	2015	Oikaisu	2015
Rahoitustuotot	17,8	-17,5	0,3	7,6	-7,4	0,1
Rahoituskulut	29,0	-17,5	11,5	13,3	-7,4	5,9
Nettorahoituskulut	11,2		11,2	5,8		5,8

7) TOIMINNAN KAUSILUONTEISUUS

Yhtiön tiettyjen liiketoimintojen kausiluonteisuus vaikuttaa yhtiön tulokseen ja sen ajoittumiseen. Päällystys-segmentiin kuuluvien päällystys- ja kiviainesliiketoimintojen työkausien pituuteen vaikuttavat merkittävästi sääolosuhteet, mikä vaikuttaa yhtiön tulokseen sekä sen ajoittumiseen. Kyseisten liiketoimintojen työkaudet sekä sen myötä suurin osa tuloksesta ajoittuvat pääosin toiselle ja kolmannelle vuosineljännekselle. Lisäksi infraprojektit-segmenttiin kuuluvassa pohjarakentamisessa saattaa esiintyä pientä kausivaihtelua johtuen talonrakentamisen ajoituksesta.

Omaperusteiset talonrakennusprojektit aiheuttavat yhtiön tulokseen kausittaista vaihtelua, sillä tuotto niistä kirjataan myyntiasteen mukaisesti vasta projektin valmistuttua. Yhtiö pyrkii tasoittamaan kausivaihtelua käynnistämällä omaperusteisia kohteita tasaisesti vuoden aikana, jolloin kohteet valmistuvat ja tuotot niistä kirjataan mahdollisimman tasaisesti ympäri vuoden.

8) TILIKAUDEN POIKKEUKSELLISET TAPAHTUMAT

Helsingin hovioikeus antoi 20.10.2016 päätökset asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvauksista. Niiden 37 kanteen osalta, joissa Lemminkäinen oli vastaajana, Lemminkäinen ja muut asfalttialan yritykset ovat oikeutettuja saamaan palautuksia yhteensä noin 20 miljoonaa euroa (sisältäen noin 14 miljoonaa euroa vähemmän pääomakorvauksia sekä noin 6 miljoonaa euroa vähemmän korkoja ja oikeudenkäyntikuluja kuin mitä käräjäoikeus oli määrännyt).

Näistä palautuksista Lemminkäinen on oikeutettu saamaan (perustuen Lemminkäisen omaan osuuteen ja niiden muiden vastaajien osuuksiin, jotka Lemminkäinen on maksanut) yhteensä 19,4 miljoonaa euroa sisältäen pääomakorvauksia, korkoja ja oikeudenkäyntikuluja. Nämä tulot Lemminkäinen kirjasi neljännen vuosineljänneksen tulokseensa. Yhtiöllä oli vuoden 2016 lopussa saamista kantajilta yhteensä 8,5 miljoonaa euroa, joista suorituksia tammikuussa 2017 tuli yhteensä 5,0 miljoonaa euroa.

Lemminkäinen on pitänyt vahingonkorvauksia perusteettomina. Lemminkäinen on ilmoittanut hakevansa valituslupaa korkeimmalta oikeudelta niistä valtion ja yhteensä 13 kunnan kanteita koskevista hovioikeuden päätöksistä, joissa kantajien vaatimukset hyväksyttiin osittain ja joiden osalta Lemminkäinen ei ole saavuttanut sovintoratkaisua hovioikeuden päätösten jälkeen. Lemminkäinen on sopinut yhteensä 17 kunnan kanssa, etteivät osapuolet hae korkeimmalta oikeudelta valituslupaa hovioikeuden päätöksistä.

Lemminkäinen ja Suomen valtio ovat 13.1.2017 sopineet asfalttikartellin vahingonkorvauskiistan ja peruuttivat korkeimmalle oikeudelle jättämänsä valituslupahakemuksensa ja valituksensa. Näin ollen Helsingin hovioikeuden 20.10.2016 antama päätös jää osapuolten välille lopulliseksi. Sovinnon taustalla on osapuolten halu päättää pitkään jatkunut oikeudenkäynti ja välttää lisäkustannukset. Sovintosopimuksessa ei oteta kantaa mahdollisen korvausperusteen olemassaoloon. Suomen valtion vahingonkorvausvaatimus pääomamäärältään oli yli 56 miljoonaa euroa. Korkeimmassa oikeudessa on Lemminkäisen osalta edelleen vireillä 13 Lemminkäisen jättämää valituslupahakemusta sekä 19 kunnan valituslupahakemukset koskien Helsingin hovioikeuden 20.10.2016 antamia päätöksiä.

Hovioikeudessa käsiteltyjen kanteiden lisäksi käräjäoikeuden käsittelyn alkamista odottaa 21 vahingonkorvauskannetta Lemminkäistä ja muita asfalttialan yrityksiä vastaan. Käsittelyn alkamista odottavien kanteiden pääomamäärä on yhteensä noin 26 miljoonaa euroa. Hovioikeuden antamien päätösten 20.10.2016 perusteella Lemminkäinen alensi neljännellä kvartaalilla kuluvaraustaan 13.4 miljoonasta eurosta 5,1 miljoonaan euroon, eli yhteensä 8,3 miljoonaa euroa. Varauksen muutos vuoden alusta oli 8,0 miljoonaa euroa.

9) KONSERNIN TULOSLASKELMA VUOSINELJÄNNEKSITTÄIN

Milj. euroa	10-12/ 2016	7-9/ 2016	4-6/ 2016	1-3/ 2016	10-12/ 2015
Liikevaihto	**477,3**	**531,6**	**457,1**	**216,8**	**528,5**
Liiketoiminnan muut tuotot	36,6	1,7	3,9	1,4	5,0
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varaston muutos	-21,2	0,5	-5,3	-5,2	-78,5
Valmistus omaan käyttöön	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Aineiden ja palveluiden käyttö	321,0	362,0	317,9	158,0	312,7
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	85,4	87,4	78,9	51,3	76,5
Poistot	9,4	11,5	9,2	4,2	9,2
Arvonalentumiset	0,2				0,4

Liiketoiminnan muut kulut	42,7	31,3	28,7	30,0	37,9
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	1,0	1,2	0,1	-0,9	0,6
Liikevoitto	**35,0**	**42,8**	**21,2**	**-31,4**	**18,9**
Rahoitustuotot	0,5	0,1	0,2	0,0	0,3
Rahoituskulut	5,3	5,0	4,9	3,9	5,4
Tulos ennen veroja	**30,2**	**37,9**	**16,4**	**-35,3**	**13,7**
Tuloverot	-7,3	-7,1	-4,1	7,3	-3,8
Tilikauden tulos	**22,9**	**30,7**	**12,3**	**-27,9**	**9,9**
Tilikauden tuloksen jakautuminen					
Emoyhtiön omistajille	22,9	30,7	12,3	-27,9	9,8
Määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa					
Tilikauden tuloksesta	0,83	1,27	0,48	-1,31	0,33
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimennettu osakekohtainen tulos, euroa					
Tilikauden tuloksesta	0,82	1,27	0,48	-1,31	0,33

10) SEGMENTTI-INFORMAATIO

Milj. euroa	10-12/ 2016	7-9/ 2016	4-6/ 2016	1-3/ 2016	10-12/ 2015	1-12/ 2016	1-12/ 2015
Liikevaihto, konserni	**477,3**	**531,6**	**457,1**	**216,8**	**528,5**	**1 682,7**	**1 879,0**
Päällystys	179,3	317,1	225,4	35,8	180,8	757,6	796,2
Infraprojektit	88,7	77,8	89,6	61,2	99,2	317,1	341,4
Suomen talonrakentaminen	196,0	131,1	141,0	113,1	176,1	581,2	537,8
Venäjän toiminnot	15,2	21,4	12,1	5,8	70,0	54,5	136,7
Muut toiminnot	8,5	6,7	8,0	7,0	6,8	30,3	106,1
Konsernieliminointi	-10,4	-22,4	-19,0	-6,1	-4,4	-58,0	-39,2
Poistot ja arvonalentumiset, konserni	**9,6**	**11,5**	**9,2**	**4,2**	**9,6**	**34,5**	**38,4**
Päällystys	5,7	8,7	6,6	1,7	5,8	22,7	24,6
Infraprojektit	1,2	1,1	1,3	1,1	1,5	4,8	6,2
Suomen talonrakentaminen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2

Venäjän toiminnot	0,3	0,3	0,3	0,1	0,3	1,0	1,5
Muut toiminnot	2,4	1,3	0,9	1,3	2,0	5,9	6,0
Liikevoitto, konserni	**35,0**	**42,8**	**21,2**	**-31,4**	**18,9**	**67,6**	**37,3**
Päällystys	0,6	35,6	17,9	-28,2	-2,8	25,8	19,8
Infraprojektit	4,3	2,3	1,5	-0,6	3,1	7,6	8,9
Suomen talonrakentaminen	10,7	3,5	3,7	-0,8	11,4	17,2	12,9
Venäjän toiminnot	-4,4	1,8	-0,6	-0,6	10,9	-3,8	2,9
Muut toiminnot	23,9	-0,5	-1,3	-1,2	-3,7	20,9	-7,2
Liikevoittoprosentti, konserni, %	***7,3***	***8,0***	***4,6***	***-14,5***	***3,6***	***4,0***	**2,0**
Päällystys	*0,3*	*11,2*	*7,9*	*-78,8*	*-1,6*	*3,4*	*2,5*
Infraprojektit	*4,9*	*3,0*	*1,7*	*-0,9*	*3,1*	*2,4*	*2,6*
Suomen talonrakentaminen	*5,4*	*2,7*	*2,6*	*-0,7*	*6,5*	*3,0*	*2,4*
Venäjän toiminnot	*-29,2*	*8,5*	*-5,3*	*-10,1*	*15,6*	*-7,0*	*2,1*

SIDOTTU PÄÄOMA					
Milj. euroa	12/2016	9/2016	6/2016	3/2016	12/2015
Päällystys	209,2	217,1	225,5	215,9	227,6
Infraprojektit	10,1	4,4	9,9	4,2	4,8
Suomen talonrakentaminen	215,8	221,1	246,7	254,6	274,8
Venäjän toiminnot	23,7	31,8	30,7	31,0	35,0
Muut toiminnot	15,3	1,6	6,0	9,9	8,6
Yhteensä	**474,1**	**476,0**	**518,8**	**515,5**	**550,8**
Segmenteille kohdistamattomat erät	-85,9	-81,4	-72,4	-65,1	-76,0
Konserni yhteensä	**388,2**	**394,6**	**446,4**	**450,4**	**474,8**

11) TALOUDELLISET JA OSAKEKOHTAISET TUNNUSLUVUT

	12/2016	12/2015
Oman pääoman liukuva 12 kk:n tuotto, %	10,7	1,8
Sijoitetun pääoman liukuva 12 kk:n tuotto (ROCE), %	11,3	5,3
Liikevoitto-%	4,0	2,0
Omavaraisuusaste, %	39,5	40,6
Gearing, %	24,3	33,6
Korollinen nettovelka, milj. euroa	81,1	126,8
Bruttoinvestoinnit, milj. euroa	20,8	10,3
Tilauskanta, milj. euroa	1 265,2	1 180,3
- josta Suomen ulkopuolisen liiketoiminnan osuus, milj. euroa	289,9	127,4

Henkilöstö kauden lopussa	4 244	4 059
Laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa	1,27	-0,15
Laimennettu osakekohtainen tulos, euroa	1,26	-0,15
Oma pääoma/osake, euroa	14,38	16,28
Osinko/osake, euroa	0,66[1)]	0,12
Osinko/tulos, %	40,3	38,5
Osakekannan markkina-arvo, milj. euroa	473,3	320,0
Kurssi kauden lopussa, euroa	20,40	13,79
Vaihto kaudella (Nasdaq Helsinki), 1 000 kpl	2 674	2 612
Osakkeiden lukumäärä yhteensä	23 219 900	23 219 900
Omien osakkeiden lukumäärä	16 687	16 687
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo	23 203 213	23 192 760
Laimennusvaikutuksella oikaistu ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo	23 305 735	23 192 760

[1)] Hallituksen esitys yhtiökokoukselle

12) AINEELLISET HYÖDYKKEET

Milj. euroa	12/2016	12/2015
Hankintameno tilikauden alussa	408,6	437,6
Muuntoero	5,6	-5,2
Lisäykset	21,6	9,4
Vähennykset	-26,7	-33,4
Siirrot erien välillä	-0,1	0,2
Kertyneet poistot tilikauden lopussa	-272,4	-259,5
Kirjanpitoarvo tilikauden lopussa	**136,6**	**149,1**

13) RAHOITUSINSTRUMENTTIEN KÄYVÄT ARVOT

A = Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat
B = Lainat ja saamiset
C = Myytävissä olevat rahoitusvarat
D = Jaksotettuun hankintamenoon kirjattavat rahoitusvelat

					TASE-	KÄYPÄ
Milj. euroa	A	B	C	D	ARVO	ARVO
31.12.2016						

Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytävissä olevat rahoitusvarat			2,3		2,3	2,3
Muut pitkäaikaiset saamiset [1)]		0,5			0,5	0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset		233,1			233,1	233,1
Johdannaissopimukset	0,8				0,8	0,8
Rahavarat		131,4			131,4	131,4
Rahoitusvarat yhteensä	**0,8**	**365,0**	**2,3**		**368,0**	**367,9**
Pitkäaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset rahoitusvelat				119,6	119,6	126,5
Muut pitkäaikaiset velat				0,3	0,3	0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset rahoitusvelat				92,9	92,9	92,9
Ostovelat ja muut rahoitusvelat [2)]				238,2	238,2	238,2
Johdannaissopimukset	1,4				1,4	1,4
Rahoitusvelat yhteensä	**1,4**			**451,0**	**452,4**	**459,3**

Milj. euroa	A	B	C	D	TASE-ARVO	KÄYPÄ ARVO
31.12.2015						
Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytävissä olevat rahoitusvarat			2,7		2,7	2,7
Muut pitkäaikaiset saamiset		0,5			0,5	0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset		235,9			235,9	235,9
Johdannaissopimukset	2,2				2,2	2,2
Rahavarat		127,9			127,9	127,9
Rahoitusvarat yhteensä	**2,2**	**364,3**	**2,7**		**369,3**	**369,1**
Pitkäaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset rahoitusvelat				123,1	123,1	126,6
Muut pitkäaikaiset velat				0,5	0,5	0,5
Lyhytaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset rahoitusvelat				131,6	131,6	131,6
Ostovelat ja muut rahoitusvelat [2)]				220,9	220,9	220,9
Johdannaissopimukset	5,4				5,4	5,4
Rahoitusvelat yhteensä	**5,4**			**476,1**	**481,5**	**485,0**

[1] Muut pitkäaikaiset saamiset eivät sisällä eläkevastuisiin liittyviä saamisia.
[2] Ostovelat ja muut rahoitusvelat eivät sisällä lakisääteisiä velvoitteita eivätkä saatuja ennakkomaksuja, koska näitä ei luokitella IFRS:n mukaisiksi rahoitusveloiksi.

Rahoitusvarojen ja -velkojen käypien arvojen määrittämisestä on kerrottu tarkemmin Lemminkäisen vuosikertomuksessa 2015, konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 26.

Käyvän arvon hierarkia käypään arvoon arvostettavista rahoitusvaroista ja –veloista

Tasolle 1 kuuluvat rahoitusinstrumentit ovat markkinoilla aktiivisen kaupankäynnin kohteena, joten niiden käyvät arvot ovat saatavilla toimivilta ja tehokkailta markkinoilta.
Tasolle 2 kirjattujen instrumenttien käyvät arvot perustuvat markkinoilta saataviin tietoihin ja yleisesti hyväksyttyihin arvostusmenetelmiin, mutta eivät ole suoraan noteerattu markkinoilla.
Tason 3 käyvät arvot eivät perustu todennettavissa olevaan markkinatietoon, vaan välittäjien antamiin noteerauksiin ja markkina-arvostusraportteihin.

Milj. euroa	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
31.12.2016			
Myytävissä olevat rahoitusvarat			
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset		2,3	2,3
Johdannaisinstrumentit			
Johdannaisvarat	0,8		0,8
Johdannaisvelat	1,4		1,4

Milj. euroa	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
31.12.2015			
Myytävissä olevat rahoitusvarat			
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset		2,7	2,7
Johdannaisinstrumentit			
Johdannaisvarat	2,1	0,2	2,2
Johdannaisvelat	1,5	3,9	5,4

Tason 3 täsmäytyslaskelma

A = Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat johdannaiset
B = Muiden laajan tuloksen erien kautta käypään arvoon kirjattavat rahoitusvarat

Milj. euroa	A	B
Alkusaldo 1.1.2016	-3,7	2,7
Vähennykset		0,0
Siirrot tasolle 2	3,7	

Voitot ja tappiot tuloslaskelmassa		-0,4
Käyvät arvot 31.12.2016	**0,0**	**2,3**

14) LÄHIPIIRITAPAHTUMAT

Milj. euroa	12/2016	12/2015
Myynnit osakkuus- ja yhteisyrityksille	1,7	1,7
Myynnit johtoon kuuluville avainhenkilöille ja heidän lähipiireilleen		0,1
Yhteensä	**1,7**	**1,8**
Ostot osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	3,7	5,2
Ostot johtoon kuuluvilta avainhenkilöiltä ja heidän lähipiireiltään		0,2
Yhteensä	**3,7**	**5,3**
Myyntisaamiset osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	0,0	0,0
Lainasaamiset osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	0,3	0,3
Myyntisaamiset johtoon kuuluvilta avainhenkilöiltä ja heidän lähipiireiltään		0,1
Yhteensä	**0,3**	**0,4**
Ostovelat osakkuus- ja yhteisyrityksille	**0,2**	**0,2**

Lähipiiritoimet osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa ovat pääosin asfalttiurakoita ja kiviainestoimituksia. Myynnit johtoon kuuluville avainhenkilöille ja heidän lähipiireilleen sisältävät pitkäaikaisten omaisuuserien sekä rakennuspalveluiden myyntejä. Ostot johtoon kuuluvilta avainhenkilöiltä ja heidän lähipiireiltään sisältävät palveluoston lähipiiriin kuuluvan avainhenkilön vaikutusvallassa olevalta yhteisöltä. Transaktiot olivat markkinahintaisia.

15) EHDOLLISET VARAT JA VELAT

Milj. euroa	12/2016	12/2015
Vaihto-omaisuusyhtiöiden antamat vakuudet[1)]	144,4	173,4
Pantattu omaisuus		
Omasta puolesta[2)]	3,6	5,1
Takaukset		
Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta		12,4
Työyhteenliittymien ja kiinteistöyhtiöiden puolesta	0,6	1,8
Muiden puolesta[3)]	4,6	10,2
Yhteensä	**5,2**	**24,4**

Peruuttamattomien vuokrasopimusten vähimmäisvuokrat		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	12,6	10,7
Yli yhden, mutta enintään viiden vuoden kuluessa	25,4	21,1
Yli viiden vuoden kuluessa	6,6	8,4
Yhteensä	**44,7**	**40,2**
Investointien ostositoumukset	2,7	1,1
Johdannaissopimukset		
Valuuttatermiinit		
Nimellisarvo	58,5	60,2
Käypä arvo	-0,5	1,7
Koronvaihtosopimukset		
Nimellisarvo	40,0	40,0
Käypä arvo	-0,7	-1,0
Hyödykejohdannaiset		
Nimellisarvo	5,5	13,2
Käypä arvo	0,5	-3,9

[1)] Vaihto-omaisuusyhtiöiden antamat vakuudet on annettu niiden velkojen vakuudeksi.
[2)] Sisältää takautuvan oikaisun vertailukauden vakuuksiin.
[3)] Takaukset on annettu 1.9.2015 myydyn Ruotsin talonrakentamisliiketoiminnan puolesta (Rekab Entreprenad AB). Liiketoiminnan ostaneet tahot ovat antaneet vastasitoumuksen osalle näistä takauksista.

Johdannaisinstrumentin käypä arvo on tilinpäätöspäivän markkinahinnan perusteella laskettu voitto tai tappio sopimuksen sulkemisesta.

Lisätietoa asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvausoikeudenkäynneistä löytyy liitetiedosta 8. Yhtiöllä on lisäksi muita yksittäisiä liiketoimintaan liittyviä oikeudenkäyntejä, joiden lopputulos on epävarma. Yhtiö arvioi, ettei näillä oikeudenkäynneillä ei ole olennaista vaikutusta yhtiön taloudelliseen asemaan.

Rakennustoiminnassaan Lemminkäinen käyttää raaka-aineena mm. valmisbetonia. Vuoden 2016 aikana joissain, etenkin infrahankkeissa, on syntynyt epäilys siitä, että Suomessa käytetty valmisbetoni ei kaikilta osin täyttäisi sille asetettuja laatuvaatimuksia. Kuten julkisuudessa on Suomessa kirjoitettu, on herännyt epäilyjä siitä, että esim. Turun T3-sairaalan kansirakennushankkeessa, jossa Lemminkäinen on toiminut projektinjohtourakoitsijana, rakenteissa käytetty valmisbetoni ei täyttäisi sille asetettuja laatuvaatimuksia, jonka johdosta tiettyjä rakenteita on jouduttu jopa purkamaan. Lemminkäisen käsityksen mukaan betonin laadusta on vastuussa betonin toimittanut taho, jolloin Lemminkäisen tulisi saada korvaus mahdollisista laatupoikkeamista johtuvista kuluista tältä taholta.